

VICSAY LAJOS:

GYAKORLATI PEDAGÓGIA

MÁRCIUS; ÁPRILIS, MÁJUS

1942.

SZEGED

Megjelenése és terjesztése
hirdetése érdekeit nem érinti.

3.—5. FÜZET

VII. ÉVF.

SZEGED VÁROSI NYOMDA ÉS KÖNYVKIADÓ RÉSZVÉNYTARSASÁG SZEGED, KÁRASZ-UTCA

Szerkesztőség Szeged, Madách-u. 17.

Egész évre 620 P. Megrendelhető: Szeged, Kálvária-utca 7.

TARTALOM

MÁRCIUS:

A hóvirág diadala. (Vers.)

A háború pedagógiája.

Tanítások.

III. oszt. Olvasmánytárgyalás.

IV. „ Olvasmánytárgyalás.

IV. „ Földrajz.

V. „ Helyesírás és nyelvi magyarázat.

V. „ Természettan.

VI. „ Alkotmánytan.

Mesedélután.

A mag története.

Szép az élet.

Az elveszett paradicsom.

Az erdő lelke.

Színjáték madarak és fák napjára. Irta Strohmayerné Kőhalmi Julia.

ÁPRILIS.

Édesanyámnak. (Vers.)

Gondolatok br. Eötvös József műveiből.

Tanítások.

II. oszt. Helyesírás és nyelvi magyarázat.

III. „ Költeménytárgyalás.

IV. „ Természeti ismeretek.

IV. „ Földrajz.

V. „ Történelem.

VI. „ Testgyakorlás.

Teljes műsor Anyák napjára.

Mesedélután.

Édesanyám.

Az édesanyai szeretet.

Az édesanya.

Aldó könnyek. (Ének Anyák napjára.)

Beköszöntő Anyák napjára.

Mindnyájunk édesanyja. Szindarab Anyák napjára. Irta Vicsay Lajos.

MÁJUS.

Évzáró ünnepélyre.

Következetesség az iskolai nevelésben.

Valami az igazgatásról.

A IV. oszt. évvégi vizsga-ünnepélye.

A tornaünnepély.

GYAKORLATI PEDAGÓGIA

1942.

NEVELÉSÜGYI FÜZETEK

március

3. füzet

A hóvirág diadala.

Hóval fődött haraszt alatt
 Fölpattan sok apró lakat,
 Elhagyja a menedéket
 A csodára váró élet.
 Csiraházát szétrepesztve
 Világra tör, mint az eszme
 S telve vágygal, akarattal,
 Kibújik két levélkarral
 S boldog, büszke önmagára,
 Mert a fát még holtnak látja.

A két zöld kar nyúlik egyre
 Győzelemről győzelemre.
 Egyszersen nagy diadallal
 — Nem törődve hóval, faggyal —
 Patyolatszín virágkelyhét
 Kibontja, hogy kedve teljék
 Az Istennek, a világnak,
 A koldúsnak, a királynak,
 Mézre vágyó éhes méhnek,
 Muzsikáló zsémbes szélnek.

Szép hóvirág, — fehér csengő
 Már csilingel: ébredj, erdő!
 Kis fák, nagy fák, néma bokrok,
 Ébredjetek, jó hírt mondok!
 Nincs mit félni hótól, fagytól,
 Üzenet jött a tavasztól:
 Elindult már napszekéren,
 Csak pár nap, hogy ideérjen!
 Tűz-ölében rejtett szikrák...
 Az újhódás lángját szítják...

És a dermedt rügyek, bimbók,
 Kankalinok, mügék, pimpók
 Megrázkódnak. S egyik hajnal
 Felruházza diadallal
 Valamennyit s nászra csalja,
 Megpezsödül az erdő alja!
 Szellő lebben, méhek szállnak,
 Udvarolnak a virágnak...
 S míg a Nap a szikrát szórja:
 Győztes lesz a nászuk csókja.

Igy vezet az élet útja
 A tavaszhoz újra, újra...

(Móra László.)

A háború pedagógiája.

Lényegében az egész nevelés nemzetnevelés, mert mindenki egy nemzet tagja, s ebbe a nemzeti egységbe kell bele-nevelni. A szűkebb értelemben vett nemzetnevelés magában foglalja az állampolgári nevelést, a jogállamba való beillesztést, politikai nevelést, hazafias nevelést, nemzeti nevelést, vagyis nemzeti egységre való nevelést.

Állampolgári nevelés: minden állam arra törekszik, hogy polgárai híven szolgálják a polgártársakkal való össztartozandóság és szolidaritás érzelmét, s azon nagy közös célokat, melyek a nemzeti eszményeket igyekeznek megvalósítani.

A jogállamba való beillesztés az által történik, hogy megismertetjük a növendéket a jogérettel, s ráneveljük a jogrend szerint való életre. Csak így lehetnek jó honpolgárok. Széchenyi: Az egész közönség nevelésére semmi sem hathat erősebben a törvényeknél. (Hitel.) Mindenki megismerje jogait és kötelességeit. A történelmet nem is lehet másként tanítani, mint hogy ezeket az alapfogalmakat (alkotmány, jog, stb.) segítségül vesszük.

A politikai nevelés azt célozza, hogy az állampolgárok az állam életében tevékeny részt vegyenek, s a maguk jogait a közösség érdekében valamennyiünk boldogulására, az állam fölvirágzásának előmozdítására igyekezzenek felhasználni. Ismerjék meg a maguk helyzetét az államban, tudják szavazatuk horderejét, a következményeit, szóval tudjanak állást foglalni a politikai kérdésekben. (Általános titkos szavazás.) Politikai nevelés kell az iskolában is, de természetesen nem párt-politikai, hiszen ha az ifjúság felnő, hogyan gyakorolja majd alkotmányos jogait? (Olaszország és Németország!)

Klebbelsberg: (Neonacionalizmus.) A fasizmus kiméretlen őszinteséggel tárja fel az olasz népnek a korábbi századok szenvedéseiből és nyomorúságaiból kiburjánzott hibáit, most ezeket a hibákat kiméretlen erővel kigyomlálják, a nemzet jó tulajdonságait pedig az erény tökéletességig igyekeznek fokozni. És ezen felül világosan kitűzte az olasz neonacionalizmus új céljait, a felsarjadó, új nemzedéket egyenesen rá akarják nevelni ezekre az új feladatokra. Már a gyermekekben egészen öntudatosan főképen azokat a tulajdonságokat igyekeznek kifejlesztetni, amely tulajdonságokra az új nemzeti feladatok utalnak rá.

Németország ma minden tevékenységét a nemzeti ügy szolgálatába állítja. Tudósai és pedagógusai versenyt hirdetnek, hogy új embertípust kell nevelni, új embereket kell formálni. kik nemesak a harmadik birodalomnak, hanem egy új jövőnek lesznek hordozói. Hehlmann szerint a politikai pedagógiának 3 feladata van: tanítani, nevelni és politikaivá tenni.

Hitler nevelési programjában első helyen a testi nevelés áll. A német nemzeti állam az élet középpontjába a népet és fajt helyezi. Csak egy szent emberi jog van — szerinte — s ez a jog egyúttal a legszentebb kötelesség: gondoskodni arról, hogy a vér tiszta maradjon. Gondoskodni kell a faj tiszta fenn-tartásáról. A gyermeket a nép legdrágább kincsének kell nyilvánítani. Gondoskodnia kell az államnak arról, hogy csak az nemzzen gyermeket, aki egészséges! De arról is gondoskodni kell, hogy az ifjúból későbbi továbbzaporításra értékes tagot neveljünk. Ebben a nevelésben első helyen áll a testi nevelés, és csak a másodikon a szellemi képességek fejlesztése. Itt is a jellem fejlesztése áll első helyen, különösen az akarát és az elhatározóképeség, egybekötve a felelősség örömeire való neveléssel és csak utolsó sorban a tudományos iskolázás. (Mein Kampf.) A katonai szolgálat befejezése után mindenki két okiratot kap: egy állampolgári oklevelet, mely nyilvános tevékenységre jogosítja őt, s egy egészségi bizonyítványt, mint a házasságra való testi egészség bizonyítékát.

Hasonló a leányok nevelése is: első a testi nevelés, csak azután a lelki s végül a szellemi képességek művelése a cél. A nőnevelés célja kétségbevonhatatlanul a leendő anya. (Mein Kampf.) A fiúk katonai nevelése azonban a testi nevelésen kívül egyúttal a hazafias nevelés legmagasabb iskolája is.

A politikai nevelés számára a különböző országokban szilárd elvi alapokat kerestek. Hitler a népi és faji gondolatban a fasizmus a fokozott közösségtudatban (fascio). Nálunk egy a mai sajátságos körülményeinknek megfelelő új ember-típus kialakítása a cél.

Nálunk is szükséges a politikai nevelés:

világosan lássa a politikai törekvéseket;

külpolitikai tájékozottsága legyen;

mindez azért, hogy bizonyos kérdésekben egységes legyen kifelé minden magyar álláspontja; hogy minden magyar ismerje hazája helyzetét kifelé, a maga helyzetét az országban, s tudja, mit kíván tőle a haza érdeke.

De ez minden párton felül és túl legyen s egyetlen cél: a nagy magyar érdek, a közös magyar eszmény.

A hazaszeretet. Ez a politikai nevelés természetesen csak hazafias lehet. Az emberiséghez csak a nemzeti gondolatton át emelkedhetünk fel. De viszont a humánus gondolat ismét visszavezet a nemzeti gondolatához. Petőfi: Szép csillag a honszeretet... Hazádnak rendületlenül... Hallottad a szót: rendületlenül (Arany.)

Átmeneti korban nehéz meghatározni a nevelés célját, hiszen a nevelés olyan tevékenység, amely az ifjúságot a jövő feladatainak megoldására készíti elő. Mégis azt kell monda-

nunk, hogy változó korokban is vannak az embernek olyan tulajdonságai, amelyek nem változnak, ha a módszerek változnak is. Vannak tehát változó értékek, de vannak maradandó és állandó értékek is. Eppen így szólhatunk változó célokról, de vannak változatlan és örök célok is. Baj volna, ha ezeket felesérelnénk, vagy a nevelésben a változókat helyeznénk az örök értékek és célok elé. (A hit tanai.)

Egy másik dolgot is meg kell állapítanunk. Ez abban áll, hogy bár mindig a jövő számára nevelünk, tulajdonképpen mégis minden nevelésnek korszerűnek kell lennie, hiszen minden nevelés csak a saját korának kultúráját adhatja át, csak a maga korának műveltségébe kapcsolhatja be a növendéket, hogy a jövő nemzedék azután tovább fejlődve tovább adja ezt a kultúrát.

Egy másik megállapítás: bár a jövő számára akarunk előkészíteni, de ezt a műveletet mégis a múltból örökölt kulturális értékek segítségével végezhetjük.

A nevelés azon hatásoknak összege, melyeknek célja a növendéket életfeladatainak megoldására képessé tenni. Más szóval nevelni annyi, mint az embert képessé tenni arra, hogy bekapcsolódjék a környező társadalomba, vagyis a nemzet életébe olyan célból, hogy egyrészt a maga egyéni életfeladatait annak keretében megoldhassa, másrészt hogy képes legyen nemzete kultúráját átvenni, annak célkitűzéseit magáévá tenni, hogy annak ne csak részese, hanem mint annak tevékeny munkása éljen, dolgozzon a közösségért is.

A világháború után egy hatalmas átértékelési folyamat indult meg az emberi élet és tevékenység minden terén. Ezzel együtt megváltozott a nevelés célja is, bár mindig hangsúlyozzuk, hogy annak csak változó része! (emberszeretet, Istentisztelet stb. a Tíz parancsolat örökérvényű.)

Mégis néhány olyan jellemvonást kell szemügyre vennünk, amelyek különös jellemzői mai műveltségünknek.

1. *A szociális gondolat.* Tömeg uralma; a közgazdasági kérdések uralma; a politika uralma. — Vezér-elv, az egyenlőtlenségek megszüntetése.
3. *A gazdasági eszmék uralma.* Ma az erkölcsi fogalmak csak annyiban érvényesülnek, amennyiben gazdasági érdekek védelmére szolgálnak. (A kereszténység alapgondolata: a felebaráti szeretet, a szocializmusé: a gazdasági kérdés.) Kapitalizmus, liberalizmus megszüntetése.
4. *A politikai gondolat uralma.* A szociális és gazdasági kérdések végeredményben már politikai célt szolgálnak, innen van a politika uralma. Nem a politika iránti érdeklődés a baj — hanem a politizálás. Ez valósgos szenvedéllyé növekszik.

5. *A nemzeti gondolat uralma.* A háború utáni állapotok fokozták fel.

okai: a szocializmus nemzetköziségével szembeni ellenállás; megújhódás s ehhez erőt a nemzeti érzésből merített. (fasizmus, német nemzeti szoc. de a francia, angol politikában is megvan.)

Nálunk is. Ez a nemzeti gondolat demokratikus színezetű. A nemzeti az, ami népi, a népi gondolat (völkisch) vezet azután a faji gondolathoz. (Minden nép és nemzet magát tartja különbnak a többinél, ez azután arra vezet, hogy viláгурalomra érzi hivatottnak magát.)

A mai nemzeti gondolat más színezetű, mint volt a háború előtt.

Nemcsak érzésseli magyarságot kíván, hanem aktívabb magyarságot, cselekvő hazafiságot, s elsősorban a magyar kultúra magyarrá tételét népi alapon.

Szekfü: Magyar testvériség, nemzeti szolidaritás és kollektívitás, mindez, amit a politika annyszor és annyi szóval követel, a legmagasabb, aránytadó szellemi atmoszférában csak ezen az úton valósítható meg; a néptől még ma is fenntartott értékeknek az egész nemzettestbe átvételével, s ezen az új, mindenikben megvalósítandó kultúrán fölépülő nemzeti közösséggel.

A technika uralma.

Az értékelés változása.

Az erkölcsi felfogás változása.

A tudomány új értékelése.

A művészetek új iránya.

Az irodalom és költészet változásai.

A vallás sajátos jelentősége. (Nem vallásos korszak = nem lelki szükséglet, — mégis új vallásosság ébredszik. Az új korban a hit nem áll az értékek csúspontján, mint legfőbb érték. Pedig csak az az igazi vallásosság, mely a vallásos értékeket helyezi legmagasabbra.)

A nevelőnek, pedagógusnak látnia kell korunk vajadását, hogy a helyesnek felismert cél felé irányíthassa a fejlődést. A régi értékeket meg kell tartanunk, az újakat el kell fogadnunk, de rendeljük őket alá az eszmének, amelyek örökérvényűek, mert a dolgok lényegét tartalmazzák. Ilyen értelemben tehát a nevelésnek meg kell adnia az örök eszméket a magasabb rendű lelki élet számára, de meg kell mutatnia a folyton változó új formákat is.

TANÍTÁSOK.

1942. március 3. hete.

Olvasmánytárgyalás.

III. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Sebők Zs.: A szántóvető könyve.

Nevelési cél: Természetszeretetre nevelés.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. Az elmúlt órán tárgyalt olvasmány felújítása és annak számonkérése.

b) Áthajlás. Ilyenkor, amikor kizöldül a határ, legelső sétánk a szabadta vezet. Fölkeressük a régen elhagyott természetet, elbeszélgetünk fűvel-fával, virággal, mint régen nem látott kedves ismerősünkkel. Nekünk nagy újság az ilyen séta, de a gazdálkodó embernek nem újság, hanem egyenesen könyv a természet, amelyből tanul.

c) Célkitűzés. Nézzük hát, mit tanul a gazda a természet nagy könyvéből!

II. Tárgyalás. a) Az olvasmány bemutatása.

A szántóvető könyve.

Mikor a mezőn jártam, mindig gyönyörködve néztem a szántóvető emberek munkáját.

— Adjon Isten jó napot! — köszöntöttem egy ízben az öreg szántóvető embert. — Hogy éli a világát, bátya?

Ezt felelte:

— Dolgozunk, fáradunk, ahogy a jó Isten rendelte.

— Bizony szép foglalkozás a szántóvető emberé. Ha én nem tudományos pályára adtam volna magamat, földművelő szeretnék lenni.

— Az igaz, — mondta, — a szántóföld is olyan, mint a nyitott könyv. Sokat lehet tanulni belőle. Én már öreg ember vagyok, de minden tavasszal újat olvasok belőle.

— Ejnye, be szépen beszél, bátya! Tanítson meg engem is arra, hogy mit lehet a föld könyvéből olvasni.

Az eke szarvát fogta, én meg mellette ballagtam. Az öreg földművelő ezt mondotta:

— Hát azt beszéli nekem az én könyvem, hogy itt szántott, vetett apám, öregapám. Mikor a rögöt kitúrom helyéből, eszembe jut, hogy az én apám is túrta azt. Mikor a veritékem hull a földre, eszembe jut, hogy őseim veritékével vegyül össze. De nemcsak a veritékük, a vérük is akárhányszor hullott ezért a földért. Arra tanít hát az első lapján az én könyvem, hogy szeressem ezt a földet, ezt a határt, ezt a hazát!

— Bizony, arany ennek a könyvnek minden betűje! — kiáltottam.

— Mikor kibúvik a földből a vetés gyöngye feje, — foly-

tatta az öreg szántóvető — azt olvasom az én könyvemben, hogy ez a föld ad nekünk kenyeret. De arra is rátanít a könyvem, hogyha nem dolgozom, kiesik a kenyér a szájunkból. Dolgozzál, hogy ne szűkölködjének a tied! — mondja nekem minden reggel. És én dolgozom. Ha szépen zsendül a vetés, ha elkerüli a fagy vagy a szárazság, kedvesen fülembé súgja: No, ez idén jut Jancsikának piros eszmára, a Katicának hupikék kendőre, meg egy riska tehénre. Megtanítja ez a könyv az embert arra, hogy szeresse a családját és felebarátját.

— Nincs ennél kedvesebb könyv! — mondtam.

— Mikor pedig előttünk ring az érett kalász — folytatta a szántóvető — és várja a kaszát, sarlót, az én könyvemben azt olvasom: Ember, ismerd meg az áldásban Isten kezét és emeld hozzá hálásan szívedet. És Istenhez fohászkodunk hálásan mindnyájan. Ha pedig csapás látogat meg bennünket, jégverés, szárazság, vagy más, ezt beszéli a könyvem: Ember, ne csüggedj, ismerd meg a csapásban Isten kezét és nyugodjál meg a csapásban is, mert Ő tudja, miért tette. Ne ítéld meg Isten dolgát, vedd éppen olyan hittel a csapást, mint az áldást. És megnyugszunk hitünkben. Az a könyv megtanít minket hinni, túrni, Istenben bízni.

A szántóvető elhallgatott. Én meg arra gondoltam, hogy mi minden szépre, okosra tanítja az embert az anyaföld! Milyen szép a szántóvető ember élete, aki mindennap ilyen sok bölcseséget olvas a természet könyvében.

b) Az olvasmány gondolatsoportonkénti tárgyalása. Megbeszélés.

Gondolatsoportok. Találkozás a szántóvetővel.

Szeressük ezt a földet, ezt a határt, ezt a hazát!

Szeressük családjunkat és felebarátunkat!

Tanuljunk meg hinni, túrni és Istenben bízni.

Erre tanít meg bennünket a föld!

III. Összefoglalás. A táblára írt vezérszavak alapján.

Házi feladat: fogalmazzanak egy délutáni kirándulásukról.

AKÁCFAVIRÁG...

Tele van a város.

Akácfavirággal.

Akácfavirágok

Édes illatával.

Bolyongok alattuk

Ébren álmodozva.

Mintha minden egy akácia

Nékem virágozna!

Mintha e nagy utcák

Lármája elülne,

S körültem a város

Faluvá szépülne,

Mintha csak ott járnék

A mi kis falunkba:

Ráösmerek illatáról

Minden akácunkra...

... Akácia-erdőség.

Kicsi falum képe,

Gyermekkori álomom
Ezer szép emléke:
Milyen gyönyörűség
Gondolni is rátok,
Házuuk előtt bólingató
Akáciavirágok!

Szaboleska Mihály.

1942. március 4. hete.

Olvasmánytárgyalás.

IV. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Mikszáth K.: „A királyné szoknyája” c. olvasmány.

Nevelési cél: A természet is tud büntetni, ha megbántják.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. Az előző órán olvasott olvasmány (költemény) felújítása és számonkérése.

b) Áthajlás. Voltatok-e már a határban? Mit láttatok odakint? Bizony, a magyar embert ilyenkor már a mező, a határ érdekli legjobban. Oda kívánczik szíve-lelke. Most hát menjünk ki mi is erre az órára a természetbe, legalább gondolatban, egy olvasmány szárnyán.

c) Célkitűzés. Olvassuk el Mikszáth Kálmán szép olvasmányát: „A királyné szoknyája” című kis elbeszélését.

II. Tárgyalás. a) Az olvasmány bemutatása.

„A királyné szoknyája.”

A „Királyné szoknyája” híres volt a palócok földjén, a Bágy mentén. Így nevezték azt a termékeny, nagy rétet, mely a Gyócsi-családé volt s melynek nem is volt párja az egész palócföldön. A természet behimezte sok, sok tarka virággal, s a csillogó Bágy volt a pántlikája.

Ugy történt, hogy Gyócsi Istók halála után Mudrik Mihályt állította maga mellé férjnek az asszony. De egy-két évre ezután ő is meghalt s ekkor történt, hogy Mudrik Mihály uram az osztásnál megrövidítette, kijátszotta a Gyócsi-árvákat, Imrét és Esztert. A saját édesleányának, Erzsinek, adta a jobbik részt, a „Királyné szoknyáját”; a mostohaárváknak pedig a rosszabbik jutott.

A szegény nyomorék Imre, az idősebbik, a Bogát-hegyet kapta. Éppen olyan púpos a jószágá, mint a háta. Nyomorult egy irtvány, ez bizony nem hozza meg száraz esztendőben a vetőmagot sem. Kis húga, Eszter pedig odaszorult a „Csipkés dűlőbe”. Árok hátán árok. Legelőnek se jó, még a telekkönyvbe is úgy van beírva, hogy „hasznavehetetlen.”

A tekintetes vármegye is úgy határozott, amint Mudrik uram kieszelte. Imréé a sovány Bogát, Eszteré a kavicsos ugar, Erzsie pedig a gyönyörű selyemrét, a „Királyné szoknyája”.

Szegény Imre úgy elbúsult a sorsán, de még inkább a szegény Eszterkéén... Nem csoda. Oly kiesike, vézna; aztán, Istenem, hiszen csak gyerek még!

Éppen nyugszik a nap s még a vén Bogátot is megara-nyozza. Az ott rajta az ő vetése. Elég hitványak ugyan a kalá-szok, de mégis csak megnőttek. A kék búzavirágok is éppen olyan szépek, mint egyebütt. Azután nem is olyan rossz a föld, ha jobban meggondoljuk, csak jól kell művelni. És legalább a víz nem viszi el, ha terem rajta valami.

De már az Eszter jussa, az csakugyan nem ér semmit, azt még szántani sem érdemes.

Éppen mellette ment az útja. Megállott és úgy nézte. És ni, olyan szép fű-bokor nőtt odalenn a kavicsok között! A „Ki-rályné szoknyáján“ sem terem ennél különb, még annak is legszebb fodra lenne. Lement az árokba és megsimogatta a bok-rot. De puha, de kedves, olyan, mint a selyembársony! Ugyan beszélgetnek-e néha ezek a fűszálak? Hát miért ne beszél-nének?...

Azután olyan furcsa az, ha valami durva láb letapossa őket, meggyűri, összegázolja, reggelre azért megint csak föl-kelnek, mintha sohase lett volna semmi bajuk. Mégis különös az, hogy ezek a picike, gyöngye füvek erősebbek az emberek-nél...

Patkós csizmái alatt megcsördültek a kavicsok, a jó agyagos palócföld szép színes kövei. Imre lehajolt és tele-szedte a szüre ujját. Volt azok közt kék, sárga, piros és arany-színű. A szakadéokban alant egy nagy fekete kőnek látszott a csücske: amint a sarkával ráhágott, lehámlott belőle egy da-rab. Azt is a többi mellé tette; jó lesz a kis Eszternek otthon játszani.

Megkönnyebbülve folytatta útját hazafelé. Egészen meg-biztatta az a hegy, meg az az ugar.

Hiszzen csak rájuk kellett nézni, hogy megelégedjék ve-lük. Még tán jól is van az úgy, hogy Erzsé lesz a selyemréti. Ma-holnap megtalál halni az apja, nem marad senkije, ő pedig itt lesz azontúl is a hűga mellett. Aztán Eszter arca is sokkal szebb, kedvesebb ráadással jut annakidején főkötő alá. Bizony Isten, jól van az így, ahogy van!

Ugy elgondolkozott, hogy észre sem vette az öreg úri vadászt, aki Bogát felől közelgett, csak mikor már megszólí-totta:

— Jó estét, fiam! Hová való vagy?

— Csoltóra.

— Akkor azt is tudod, kié ez a hegyhát?

Imre elmosolyodott. Egész egyenesen mégsem veszi ma-gára, nincs mit vele dicsekedni.

— A Gyócsi Imréné — mondta kelletlenül.

Éppen a faluba értek, elválóban kérdé a vadász:

— Hol lakik az a Gyócsi Imre?

— Itt, a mostohaapjánál. Én magam vagyok az — valotta be pirulva.

— Akkor hát veled alkuszom meg.

Imre nem bírta elgondolni, mire s álmélkodva nézte, amint az idegen úr igazán utána jött a házba.

Mudrik gyanús szemekkel nézte az idegent. Attól tartott, hogy valami prókátort hozott a fiú. Hanem hiszen akkor jókor hozza már.

Erzsike mézeskalácsaival és fabábjaival játszott. A két évvel idősebb Eszter az asztalon könyökölve, sóvárogva nézte. Azután szép kék szemecskéi a bátyja felé fordultak, panaszkodóan, reménykedve, várakozólag.

A púpos észrevette s a kedvtelenség felhője futott át az arcán. Nem is figyelt az idegenre. Mudrik Mihály uram feleltetett neki.

— Micsoda? A Bogát-hegyet akarja megvenni a mostoha-fiamtól? Hallod-e Imre? No, felelj hát neki.

Imre nagy szemeket meresztett s zavarodottan, makogta:

— Nem adom a hegyemet!... dehogyan adom. Hiszen úgy sem venné az úr semmi hasznát... Én pedig megszerettem... igazán megszerettem.

Eszébe jutottak a kavicsok, amelyek szűre ujjában vannak. Elmosolyodott s egy hamiskás hunyorítással magához intette Eszterkét.

Az tiündöklő arecal szökött oda s kezeivel összefogta a köténykéje két alsó csücskét: csak belefér talán, amit Imre bácsi hozott.

Imre kirakta a köveket egyenként. Félénken nézte, tetszenek-e hűgának? Hogyne tetszenének?

— Ejnye, fiam, idehallgass hát — szólt a vadász türelmetlenül. — Nem jöttem én ide tréfálni, komoly vevő vagyok... a belédi gyáros.

— Az a gazdag ember — vágott bele élénken Mudrik — kié az üveghuta, meg a nagy majorság?

— Éppen az üveghuta hozott ide. A Bogát földjére szükségem volna az üvegesináláshoz. Nekem az a hegy sokat ér, mert közel van. Megveszem jó pénzen.

Mudrik arca olyan vörös lett, mint a skarlátposztó, de annál halványabb az Imréé. Tagadólag rázta a fejét.

Az üveghutás elmosolyodott.

— Na jó, jó... látom, hogy igazi palóc vagy... edanótél a röghöz. Akkor hát kiveszem árendába. Vagyis csak a belsejét. Szánthatod, mivelheted a tetejét, adok érte évenként ötszáz forintot.

Most már Mudrik Mihály sápadt el az irigységtől s Gyócsi Imre pirult ki az örömtől. Hiszen annyi pénzt együtt talán nincs is a világon! Ötszáz forint! Még a „Királynő szok-

nyája" sem ér annyit! Micsoda gazdag menyasszony lesz ebből a... Eszterke volt az első gondolatja.

— Eszterke! No ne vess hát! Gyere ide, lelkem.

De az Eszterke nem nevetett, makrancos arcot vágott. Hogy űm az egyik kavicsot szájába vette s megnyalogatta, kiszült, hogy nem cukorból való.

— Hisz ezek kövek! — sóhajtá elpityeredve. — Egye meg őket! s durcásan dobta a földre valamennyit.

Hát az egyik, a fekete kő, éppen odagurult a hutás lábaihoz.

Fölvette, megkopogtatta az ujjával, a pápaszemén keresztül is megegyeszer megnézegette.

— Ejnye, de finom fekete kőszén ez! Honnan hoztad?

— A kis húgom földjén egy nagy kőből törtem. Tele van annak a belseje ilyen kövekkel.

— No, fiam — mondja a hutás fölugorva — tudod-e, hogy ti gazdag, de nagyon-nagyon gazdag emberek vagytok?

Imre behunyta szemeit s nehogy fölbéredjen, nem merte kinyitni sokáig.

Pedig bizvást kinyithatta, mert színvalóság lett a dologból. Hisz mindenki tudja, hogy történt, hogy nyitották meg a csoltói kőszénbányát.

Bizony, úgy történt. Hegyek, folyók, völgyek vették itt a kezükbe ezt az osztálydolgot. Igazságot tettek.

A Bogát-hegy, meg a „Csipkes-völgye“ még szelidek voltak, Mudrik Erzsí réjtét, a „Királyné szoknyáját“ bizony nem bántották. A szegény Gyócsi-árvákat csak fölsegítették.

Hanejn az a fénylő pántlika, a Bágy-patak, bizony kegyetlen. Négy álló évig egymásután öntötte el a réteket s akkora nádaszt növesztett a „Királyné szoknyáján“, hogy évről-évre bizvást eheti a rozsda otthon Mudrik Mihály uram kaszapengéjét.

b) Az olvasmány gondolatsoportonkénti olvasása és megbeszélése.

Gondolatsoportok:

Gyócsiék réjtének nem volt párja a palócföldön.

Imre kint járt a Bogáton, a húga földjén.

Találkozás az úri vadásszal.

Imre nem akarja eladni a földjét.

Mudrik odavan az irigységtől.

Eszter fekete köve.

Imre és Eszter gazdagok lesznek.

A „Királyné szoknyáját“ évről-évre elönti a víz.

c) Elmélyítés. Aki az árvák részét elvonja, azt még a természet is megbünteti!

III. Összefoglalás.

A PACSIRTA.

„Gyere ide, szállj ide,
Te dalos pacsirta!
Nézd csak, nézd, milyen szép
Aranyos kalitka!
Jobb lesz itt, ha mondom,
Mint kicsi fészekben,
Ugy élsz majd, éldögélsz:
Kis király se szebben.

„Köszönöm, jó fiú,
Nem kérek belőle;
Jobb nekem szegényen
A szabad mezőbe!
Nem fényes a fészkem,
Mint az a kalitka,
Boldogabb a rögben
Mégis a pacsirta.

Minden, amit kívánsz,
Teljesül egyszerre,
Szép ezüst vályúból
Ihatol kedvedre.
Nem csinálsz egyebet,
Te dalos madárka,
Csak dalolsz énnekem,
Ennyi lesz az ára!”

Fölszállok a porból
Lebegő szárnyamon,
Hirdetem a tavaszt
Szívemből, szabadon.
Dalom nem eladó,
Imádság az nékem!
Szabadságdalommal
Az Istent dicsérem!”

Pósa Lajos.

1942. március 3. hete.

Földrajz.

IV. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Erdély felszíne.

Nevelési cél: Hazánk tájainak megismerése és megszerettetése.

Szemléltetés: Táblai rajz, térkép, képek bemutatása.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. Az Északkeleti-Felvidékről tanultak felújítása és számonkérése.

b) Áthajlás. Kárpátalja visszafoglalása után milyen területet kaptunk vissza az elrabolt országrészekből?

c) Célkitűzés. Ismerjük meg most Erdélyt!

II. Tárgyalás. a) Fekvése, határai. A Visótól és Aranyos-Besztercétől délre az Aldunáig és az Alföldtől keletre az ország határáig terjed a Délkeleti-Felvidék vagy másként Erdély. Legnagyobb hegyvidékünk, az ország területének egy negyedrész (80 ezer négyzetkilométer.) Hosszú időn át Erdély néven önálló fejedelemség volt, de mindig összeköttetésben állott a testvér Magyarországgal.

b) Felszíne.

Erdély felszíne változatos. Maga is egy kis medence, amelyet minden oldalról hegyek vesznek körül. A medence nem mély, tehát nem is alföld, hanem fennsík. (Nézzük meg a magassági számokat!) Az erdélyi medencét határoló hegyeket három részre oszthatjuk: Keleti-Kárpátok, Déli-Kárpátok és a Keleti-Szigethegységre. Az erdélyi medencéből az Al-

földre három átjáró van: a Szamos, a Sebes-Körös és a Maros völgye.

Vegyük most sorba e részeket. (Szemléltetés térképen, táblai rajz, a tanulók füzetükben rajzolják.)

1. A Keleti-Kárpátok széles, 1500–2000 m magas hegyvidék, mely három hegyvonulatból áll. Jórészt az ország határán a Kárpátok homokkővonulata húzódik; azon belül a Borgói-hegység, a Gyergyói-havasok és Csiki-hegység vonulata következik. A Borgói-hegység és a Gyergyói-havasok a Máramarosi-havasok folytatásai és ezért kristályos kőzetekből épültek, de közöttük itt-ott festői mészkőszikrtek bukkannak fel (Nagyhagymás.) A Csiki-hegység már homokkőből áll s négy láncra szakadozik: Berecki-, Bodoki-, Baróti- és Persányi-hegyekre. — Míg az Északnyugati- és Északkeleti Kárpátokban hágókat, a Keleti-Kárpátokban inkább szorosokat találunk. (Tölgyesi-, Békás-, Gyimesi-, Ojtozi- és Bodzai-szoros.)

A kristályos vonulattal párhuzamosan az Erdélyi-medence szélén halad a vulkáni vagy tűzhányó-vonulat, mely az Északkeleti-Kárpátok vulkán sorozatának folytatása. Az Erdélyi-medence beszakadása után annak peremén éppen úgy tűzhányók törtek fel, mint az Alföld lezökkenésénél. A vulkán sor tagjai: a Kelemen-havasok (Nagy Pietrosz, most Horthy Miklós-csúcs: 2102 m), a Görgényi-havasok és leghosszabb a Hargita-vonulat. A sort a Büdös-hegy zárja be, amelynek aljában még ma is kénes gázokat lehelő üregek vannak (torjai Büdös-barlang). Nyugati oldalán pedig a gyönyörű Szent Anna-tó vize tűzhányó tölesérében gyűlt meg.

A Keleti-Kárpátok vonulatai kis medencéket zárnak be, melyek dél felé mind alacsonyabbak és termékenyebbek. Ezek: a Gyergyói-medence, Felesik-, Alesik-, Háromszéki-medence és a Barcaság.

A Barcaságot délről a Brassói-havasok határolják, honnan merész és vadregényes mészkőszikrtek (2000 m) emelkednek fel. Közöttük a Tömösi-szoroson és a Töresvári-hágón át vezet út Romániába.

2. A Brassói-havasok után a Királykő-csúcsnál a Kárpátok hirtelen nyugatra fordulnak. Egy darabig ezt az irányt tartják meg, majd hatalmas ívben délre kanyarodnak át. Ezek a Déli-Kárpátok. Felépítésük és alakjuk egészen más, mint a Keleti-Kárpátoké, mert őskőzetekből állanak. A Táttra után halunk leghatalmasabb hegytömege, gerince mindenütt eléri a 2000 métert. Árnyékos völgyeiben a hó egész nyáron megmarad, ezért Erdélyi-havasoknak is nevezik.

A határlánc külső vonulatához tartoznak: a Fogarasi-Havasok, a Parenz- és Vulkán és Damogled-hegységek. A belső vonulat részei: a Sebeni-Havasok, Retyezát, Godján, a Szárkő és a szép Orsovai-hegység. A Fogarasi-Havasok a Tátránál is hosszabb és zordabb hegység, itt van a Déli-Kárpátok leg-

magasabb csúcsa (Negoj: 2544 m). A Refyezát szintén igen zord, lakatlan hegyóriás, amit a kevés turistán kívül csak a havasi pásztorok keresnek föl. A Déli-Kárpátok mint valami hatalmas fal húzódik hazánk déli részén, csak három folyó tört rajta kaput: az Olt a Vöröstoronyi-, a Zsil a Szurdok-, és a Duna a gyönyörű Aldunai-szoroson át távoznak a román földre.

A Déli-Kárpátokhoz még három hegység csatlakozik: a Krassószőrényi-Erchegység, Szemenik, Polyána Ruszka. A Szébeni-hegyektől északra találjuk a Kudzsiri-hegyeket. Kettőjük között van a Hátszegi-medence.

3. A Keleti-Szigethegység részei: a Hegyes-Drócsa, az Erdélyi-Erchegység, a Bihar-hegység, Királyerdő (ebben van a Királyhágó), a Gyalui-havasok és a Béli-hegység. A Szamostól nyugatra vannak a Réz-, Meszes-, Bükk-hegység, végül az Ilosvai-hegyek.

4. Az Erdélyi-medence a felvidék közepét foglalja el. Valamikor ezt is tenger borította, melynek vize részben beszáradt. Az Erdélyi-medence tehát beszáradt tengerfenék, amit a folyók össze-vissza szabdaltak, s ezáltal belőle hullámos dombvidék keletkezett. Közepes magasságú dombjai (400–500 m) néhol 600–700 m-re emelkednek. Az Erdélyi-Medencét a Maros két részre osztja, az északi kisebb és alacsonyabb medencét Mezőségnek nevezzük, ez fátlan, egyhangú dombvidék.

III. Összefoglalás. Vezérszavak és táblái rajz alapján.

A JUHÁSZ TEMETÉSE.

Szomorúan kondul	Mintha csak éreznék.
A puszták harangja.	Kit fektettek abba,
Az öreg számadót.	Aki őket sokszor
A juhászt siratja.	Meg-megsimogatta.

Viszik a számadót.	Mintha csak éreznék.
Ballagnak utána...	Hogy ki álmodik ott.
Nagy kolompolóással	Aki nekik sokszor
Kíséri a nyája.	Kenyeret is adott.

Örö a juhoknak.	Vadvirágos partján
Az öreg komondor.	A könnyező érnek.
Bús harang szavába	Lassan lépegetve
Belevakkant sokszor.	Temetőbe érnek.

Gyöngye kis báránykák	Egy bojtár szájához
Szomorúan bégnek.	Kapja furulyáját:
Mindkét oldalán a	Fújja búcsúzóinak
Koporsós szekérnek.	Az öreg nótáját.

Pósa Lajos.

1942. március 4. hete.

Helyesírás és nyelvi magyarázat.

V. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Szólások.

Nevelési cél: A magyar nyelv sajátos jelenségeinek tudatosítása és számonkérése.

b) Áthajlás. Vannak a magyar nyelvben olyan sajátosságos kifejezések, amelyek nehezen vagy egyáltalában nem fordíthatók le más nyelvre. Mondjunk ilyeneket! Pl. Tűzről pattant menyecske; nem fülük a fogához; felült Lackó a nyakára stb.

c) Célkitűzés. Beszéljünk ma az eredeti magyar szólásokról.

II. Tárgyalás. a) Átvitt értelmű kifejezések.

A következő szavak közül válasszuk szét azokat, melyeket eredeti jelentésében, és azokat, amelyeket elváltozott, vagy amint mondani szokás: átvitt értelemben használunk.

Városliget, fenyveserdő, akácfa, fakereszt, búzakereszt, nyúlgerinc, hegygerinc, özláb, hegyláb, hegyoldal, háztető, hegytető, égbolt, szarkaláb, vasmacska, vásvilla, szitakötő, kefekötő, halpénz, ajtószárny, ajtósarok.

Különösen az igekötős igék kapnak sokszor egészen sajátosságos jelentést. Pl.

szed: rászed (valakit).

tesz: betesz (ajtót), feltesz (felteszem rólad, felteszem magamban), megtesz (bírónak).

kap: elkap (a szél), felkap (elbizakodott), rákap (valamire), összekap (összevesz), kikap (akit megvernek), rajtakap (valamin).

tör: betör, rátör, előretör stb.

vág: levág, belevág, kivág, bevág stb.

Részletösszefoglalás. Összetett szavakat, kivált igekötős igéket sokszor egészen sajátos, elváltoztatott, átvitt jelentésben használunk.

2. Még feltűnőbb a sajátos elváltozott jelentés bizonyos állandóan együttjáró szavakban. Ilyenek pl.:

megkötí a szerződést, megszegi a szerződést, felbontja a szerződést, megtartja a szerződést, megtartja a szavát, betartja a határidőt stb.,

vendégséget csap, vasra ver, sarkantyúba kap, könnybe lábad a szemem, eszi a méreg, a halál torkában van.

tölti az időt, tölti a napot, a nyarat, bosszúját tölti, kedvét tölti; betölti a helyet, kitölti katonaidejét,

gondot visel rá, hivatalt visel, háborút visel,

szóba ereszkedik, szó fér hozzá, szavam van hozzád, szót fogad, szót ért, szót vált, szóvá tesz;

számon kér, számon ad, számon vesz; diadalt arat, csatát nyer, csatát vesz, érdemet szerez; egy húron pendül; egy követ fűj vele; felönt a garatra stb.

Részletösszefoglalás. Vannak nyelvünkben, nagy számmal, állandóan együtt járó szók, amelyeknek együttesen sajátos, elváltozott jelentésük van. Az ilyen együttjáró szókat *szólásoknak* nevezzük.

III. Összefoglalás. Minden nyelvben külön sajátosságos szólások fejlődnek ki. A mi magyarnyelvünk is rendkívül gazdag ilyen szólásokban. Az ilyen szólások gyakran igen elmések, szépek, kivált a maguk helyén. Igen jó magyar szólások vannak pl. Vörösmarty, Petőfi, Arany és több más költő verseiben, Jókai, Mikszáth, Gárdonyi munkáiban. De vannak ilyenek a népdalokban és a nép beszédében is.

Vigyázzunk az ilyen jó magyar szólásokra, őrizzük meg őket s ha helyénvaló, éljünk is velük. Szébbé, találóbbá teszik beszéduinket.

Gyűjtsenek szólásokat Toldi-ból.

TAVASZI REGGEL.

A bércezt már a hajnal aranyozza,
A völgy virágit gyönggyel harmatozza;
Fű és fa lombján hűs szellő legyint át,
Ébresztgeti a lepkét és pacsirtát.

A kullogó patak mintegy megbátrul,
Vadrózsa bokra ég a napsugártul;
Fény mindenütt, víg zaj minden zugolyban,
Az ég mosolyán a föld szíve dobban.

Ó, fény és dal! Tavasznak enyhe napja!
Elveszett fényét lelkem visszakapja.
Szívem megárad ifjú érzelemben,
S ajkamra ismét víg dal hangja lebben.

Gyulai Pál.

1942. március 2. hete.

Természettan.

V. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Az elektromos világítás.

Nvelői cél: A természeti jelenségeinek megismerése.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. Az elektromos áram hőhatásáról tanultak számonkérése.

b) Áthajlás. Az elektromos áram hőhatását a gyakorlati életben is sokszor felhasználjuk. Különösen a világítás terén van nagy hasznunkra.

c) Célkitűzés. Beszéljünk ma az elektromos világításról.

II. Tárgyalás. Az elektromos izzólámpában (szemléltetés) vékony fémszálon át vezetett áram a fémszálat izzítja és az

izzó szál világít. Az izzószálat gömb- vagy körtealakú üvegburkolatba foglalják és a burkolat belsejéből a levegőt kiszivattyúzzák, mert a levegőben az izzószál idővel elégne. Az üvegburkolatnak csavarmenetes fémfoglalata a hálózati feszültség egyik sarkával, a foglalát végén levő elszigetelt fémgomb a másik sarkával érintkezik (szemléltetés). Az izzószál végei a foglalát csavarmeneteivel, illetve fémgombjával vannak vezető összeköttetésben.

Az izzószál annál jobban világít, minél magasabb hőmérsékleten izzik, ennél fogva olyan anyagból kell készülnie, amelynek igen magas az olvadási hőmérséklete. A mai izzólámpák szálát leginkább a wolfram nevű fémből készítik; ennek a fémnek olvadási hőmérséklete körülbelül 3400 C fok. Mint-hogy e teljesen légüres térben az izzószál a felületén lassanként párolog s így elporlik, a lámpa belsejébe valamilyen, az égés szempontjából közömbös gázt vezetnek kis nyomással, s ez a gáz megakadályozza az izzószál elporlását. Erre a célra nitrogént, argont, legújabban kripton használnak (gáztöltésű lámpák).

Nagyon használatosak a spirális izzólámpák. Egyszerű kísérlettel meggyőződhetünk arról, hogy ugyanolyan vastagságú drót ugyanakkora erősségű áram hatására tekeresalakban jobban fölmelegszik, mint egyenesre kinyújtott alakban. A drót tekeresalakú része már akkor izzik, amikor az egyenes része még csak melegszik. Az elektromos árammal melegített drót ugyanis kevesebb hőt veszít összezsavart, mint kinyújtott alakban. Még előnyösebbek a kettősen spirális izzószálú lámpák.

Az izzólámpák fényerősségét bizonyos fajta gyertya fényerejével hasonlítják össze és gyertyafényben fejezik ki. Közönségesen 25–100 gyertyafényű izzólámpákat használnak, de sokkal nagyobb fényerősségű izzólámpákat is tudnak készíteni (százezer gyertyafényűt is). Minél erősebb áram halad át az izzólámpán, annál nagyobb a lámpa fényerőssége.

A gyakorlatban használható elektromos izzólámpát először az amerikai Edison készítette 1879-ben. Izzításra igen finom szénszálat használt; azt helyezte el légüres térben. Azért használt szénszálat, mert a szén olvadási hőmérséklete igen magas (kb. 5000 fok C). A szénszálnak az a hátránya, hogy törekeny és könnyen elporlik; továbbá a szénszálas izzólámpa ugyanakkora fényerősség mellett több áramot fogyaszt. A szénszálas izzólámpákat ezért a huszadik század elején teljesen kiszorították a fémszálas izzólámpák.

Nagy városokban elektromos ívlámpákat is használnak utcák, terek világítására. Ezek működését megérthetjük, ha két szénrudat úgy kapcsolunk a hálózati feszültség sarkaihoz (kísérlet), hogy az egyik szénrud és a hálózati feszültség sarka között megfelelően méretezett vékony dróttekeres legyen, mint elektromos ellenállás. Bekapcsolás után egymáshoz érintjük a

szénrudakat, s ezáltal az áramkört zárjuk. Ha ezután a szénrudakat egymástól kissé eltávolítjuk, akkor vakító fényű ív keletkezik a szénrudak végei között. Ehhez hasonló jelenséget tapasztalunk akkor is, ha erős áram vezetéket valahol hirtelen megszakítjuk; a megszakítás helyén rövid ideig nagy fényességű elektromos ív üt át.

Ezen a jelenségen alapulnak az elektromos ívlámpák. Az elektromos ívlámpa két szénrúdból áll; a szénrudak az áramba való bekapcsoláskor egymással érintkeznek s aztán kissé szét kell húzni őket egymástól. A széncsúcsok igen magas hőmérsékleten (kb. 4000 fok C) izzanak és közben el is porlanak. Az egymástól elválasztott széncsúcsok között sárgásszélű, halványkék fényt látunk; ezt az ú. n. ívet a fehéren izzó széncsúcsokkal együtt elektromos ívfénynek nevezzük. Az elektromos ívfény erős fényének legnagyobb részét a pozitív széncsúcs adja.

Az ívfény mindaddig megmarad, amíg a széncsúcsok nagyon el nem távolodnak egymástól. A széncsúcsok távolságát tehát hosszabb használat után kézzel vagy valamilyen önműködő szerkezettel szabályozni kell. Nagy fényerősségük miatt régebben ívlámpákkal világítottak széles utcákat, pályaudvarokat; ma már közvilágításra a gázlámpákon kívül kizárólag nagy fényerejű izzólámpákat használnak. Ívlámpákat használnak nagy vetítőkészülékekben, fényszórókban.

III. Összefoglalás. Táblára írt vezérszavak alapján.

TAVASZ VAN VALAHOL.

Valahol túl a városon,
Ahol a napsugár a földig ér:
Egy titkos áram átoson
S éledni kezd a rügy, a rög, az ér.

A nyüttes gyp megszínesül,
A rög fölött pacsirta-rádió.
Sok bujt-élet előkerül
S didergés helyett itt a dáridó!

Örömré vágyva szállanak
Ezüst-gépen a pók-szerelmesek.
A méhkas résén beszítál a Nap...
Kicsalja csókkal a kis méheket.

Vetés fölött a levegő
Reszket, akár a lélek, hogyha fél.
Asztalt terít a legelő.
Ezüstös nyárfabolyhot hord a szél.

Pelyhes kacsák és kis csibék
A rétre hajtva boldogok nagyon.
A pásztorok: Piroskák, Pistikék,
Róvást vágnak a fűzfagallyakon.

Gyermeklánc sárga sok feje
Aranylik, mint a díszes mentegomb.
Lágy szellő játszogat vele,
Nem bántja bánat, se zsvaj, se gond.

Valahol, túl a városon,
Ahol a napsugár a földig ér:
Magamat odaálmodom,
Mint fű közt nyíló sárga pipitér.

Magamat odaálmodom.
Hiszen a lelkem itt csirázgatott!
Papsajtos árokpártokon
Még most is elmélázgatok.

Nekem, — a városban — csak a testem él!
A lelkem ott kószálgat valahol,
Amerre földet tör a hű tenyér
S amerre fajtám szíve zakatol...
A szőke Tisza partján, valahol...

Móra László.

1942. április 3. hete.

Alkotmánytan.

VI. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Hazánk közoktatásügye.

Nevelési cél: Állampolgári ismeretek és kötelességek.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. A vallásügy igazgatása hazánkban, felújítása.

b) Áthajlás. Hazánkban a vallásügyeket is a közoktatásügyi miniszter intézi, éppen ezért a neve is ez: Vallás- és közoktatásügyi miniszter.

c) Célkitűzés. Beszéljünk hazánk közoktatásügyéről.

II. Tárgyalás. Nemesak az állam polgárainak, hanem az államnak is érdeke, hogy polgárai műveltek, értelmesek, tanulnak legyenek. A tudás, műveltség biztosítja az állam előrehaladását, a műveltség emeli az állam tekintélyét a külföldi nemzetek előtt. Ezért az állam gondoskodik arról, hogy polgárai minél iskolázottabbak, tanultabbak legyenek (Széchenyi: a ki-művelt emberfők száma teszi naggyá, hatalmassá a nemzetet.) Ezért elrendelte, hogy az a szülő, aki más elfoglaltsága miatt 6 éven aluli gyermekeinek kellő neveléséről és felügyeletéről nem gondoskodhatik, gyermekét legalább 4 éves korában köte-

les kisdédóvó-intézetbe küldeni, ahol a gyermekek felügyelet alatt szeretetteljes bánásmódban részesülve, hasonló korú gyermekek társaságában szórakoznak, rendhez, tisztasághoz szoknak, dalokat, játékokat és kézügyességet tanulnak. Óvodákat a községek tartoznak fenntartani, de az állam is állít fel óvodákat.

A 6 éves gyermeket a népiskolába kell adni, ahol 12-ik évük betöltéséig elemi ismereteket tanulnak. A 13—14 éves korban lévő gyermekek továbbképző iskolába kötelesek járni, ahol az elemi iskolai tantárgyakat ismétlik és gazdasági ismereteket tanulnak. De végezhetik a népiskola két felső osztályát, a VII. és VIII. osztályt is, amely legújabban szintén felépült. Ez az általános tankötelezettség. Az általános tankötelezettség tehát a gyermek 6 éves korától a 14. év betöltéséig, vagyis egyhuzamban 8 évig tart. Ez idő alatt a gyermek az alapműveltséget szerzi meg. Azoknak, akik a népiskola IV. osztályának elvégzése után középiskolába, polgári iskolába iratkoznak be, az elemi iskola V. és VI. osztályát, valamint a továbbképző népiskolát nem kell látogatniuk.

Az elemi vagy népoktatásban minden állampolgárnak részesülnie kell. Ezért a községek, várcsok tartoznak népiskolákat felállítani (községi iskolák) s tartoznak az ismétlő (továbbképző) iskoláztatásról, a nagyobb községek pedig óvoda felállításáról gondoskodni. De jogában van az egyházaknak is ilyen iskolákat felállítani. Ahol sem a községek, sem az egyházak nem tartanak fenn iskolákat, ott az állam állít fel iskolákat. A községek és felekezetek által fenntartott iskolákat az állam legtöbb esetben segíyezi.

Társulatok és magánegyének is szervezhetnek és tarthatnak fenn iskolákat. Az állam az utóbbi időben sok elemi iskolát szervezett; jelenleg a tanyákon is mindenütt létesít iskolákat, hogy a községektől távol lakó gyermekek is rendszeresen részesülhessenek a tanítás, nevelés áldásaiban.

A tanköteles gyermekek beíratásáról a szülőknek, gyámnak kell gondoskodni. A tankötelesek tartoznak az iskolát szorgalmasan látogatni. Azt a szülőt, (gyámot), gazdát, mestert, aki a gyermeket az iskolától visszatartja, vagy az iskolai mulasztást elnézi, az illetékes hatóság pénzbírságra bünteti.

Külön iskolákat létesít az állam a vak, siketnéma, valamint a szellemileg fejletlen gyermekek nevelésére. Ezek az iskolák gyógyítva-nevelő iskolák, ahol nemesak elemi ismereteket sajátítanak el a gyermekek, hanem gyakorlati ügyességet is szereznek; munkára neveltetnek, hogy az életben kézügyességük révén boldogulhassanak s ne szoruljanak csupán embertársaik támogatására.

Minden iparos, vagy kereskedőtanonc tartozik iparos- vagy kereskedőtanoncisiskolába járni s a pályájához szükséges alapismereteket megszerezni. Az iparos- vagy kereskedőtanonc

beíratásáról a gazda (mester) tartozik gondoskodni s ugyancsak ő felelős a tanoncok iskolalátogatásáért is. Olyan községben, ahol legalább 25 tanonc van, tanonctanfolyamot, ahol legalább 40 tanonc van, ott tanonciskolát tartoznak létesíteni. Ahol mind az iparostanoncok, mind a kereskedőtanoncok száma 40, ott külön-külön iparcs- és kereskedőtanonciskolát szerveznek.

Az államnak érdeke, hogy polgárai magasabb műveltség megszerzésére is törekedjenek, mint amelyet a népiskola nyújt. Ezért állít fel az állam is középfokú tanintézeteket. A gyakorlati (mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi) pályákra készülőknek megfelelőbb a polgári iskola. A tudományos pályákra készülőknek pedig középiskolába (gimnázium) kell beíratkozniuk. Középiskolák a gimnáziumok és leánygimnáziumok. Azok, akik gimnáziumot végeznek, főiskolákra vagy egyetemeken folytathatják tanulmányaikat. A polgári iskola, vagy a gimnázium negyedik osztályából a tanulók szakiskolába és mezőgazdasági vagy kereskedelmi, esetleg ipari középiskolába léphetnek. Szakiskola ma a tanítóképző-intézet, a kertészeti, alerdészeti, bányászati szakiskola, az óvónőképző-intézet, továbbá a katonai szakiskolák.

Mind középiskolákat, mind szakiskolákat egyház és községek is létesíthetnek. Gimnáziumokat jelentékeny számban tartanak fenn felekezetek, mivel az egyházak nagy gondot fordítanak híveik tudományos kiképzésére. A szegénysorsú, szorgalmas és tehetséges tanulók ösztöndíjban és különféle kedvezményben részesülhetnek, hogy tanulmányaikat az állam hasznára minél buzgóbban folytathassák.

A tanulók magasabb tudományos kiképzésben a különféle főiskolákra részesülhetnek, ahova a középiskola nyolcadik osztályának elvégzése és az érettségi vizsgálat sikeres letétele után iratkozhatnak be. Főiskolák az öt tudományegyetem (Budapest, Kolozsvár, Szeged, Debrecen, Pécs). E tudományegyetemen képezik ki a papi, orvosi, tanári, ügyvédi, bírói pályákra lépőket, vagy akik magasabb közhivatali állásra törekszenek. Főiskola a József-nádor Műegyetem is, ahol mérnököket, állatorvosokat stb. képeznek ki. Főiskolák még az egyetemeken kívül a középiskolai, a kereskedelmi és a polgári iskolai tanárképző intézetek, a gazdasági és jogakadémiák, a különböző felekezetek papnevelő intézetei, a zeneművészeti és képzőművészeti főiskolák és a budapesti katonai akadémia (Ludovika). Az ifjúság rendszeres testnevelésére az állam külön tanárokat képez a budapesti testnevelési főiskolán.

III. Összefoglalás. Táblára írt vezérszavak alapján.

MESEDÉLUTÁN.

— A tavaszról. —

A PACSIRTA.

Készül a buzamag babusgató ágya,
Az ekevas nyomán omlik a barázda.
Süt a Nap az égből, — mintha arany volna!
Mintha a mezőre az Isten hajolna...
— Amikor a határt az Isten így áldja:
A kis pacsirtának meglibben a szárnya.

Friss szántások fölött röpdös a pacsirta,
A küzdő magyarnak bú-baját elsírja,
Aztán vígra esattan, magasabbra libben,
Nem nótáztat nála egy madár se szebben!
Ezer a trillája, — száz hangszer a hangja,
Ha a vetés fölött hangversenyét tartja.
Cimbalom, tilinkó, hegedű meg hárfa,
Egyik se ér annyit, mint az ő nótája!

Egyszeresak, egyszeresak nótája elhalkul,
Parittyakő-módra hullik a magasbul.
Utolsókat csapdos két elfáradt szárnya
S megpihen szerényen termőföld porába'.
Senkitől se kérdi, szép-e a nótája?
Minek a dícséret, — nem kíváncsi rája.
Ehelyett a száját csókra csucsorítja
S hű pacsirta-párját álmodozni hívja...

Móra László.

A mag története.

Nagy, komoly ökrök mennek be legelőszőr a földbe. Húzzák maguk után a nagy kést, amely a föld hátát hasogatja. A föld az ellen nem szól semmit. Áldottabb teremtés, mint ő, nincs sehol a világon. Azután emberek állnak a földbe és szórják szertesztét a buzaszemet. A nagy kés által hasított barázdába esnek a magok, mikre előbb az Isten kegyelmét kérte a szántóvető. Majd megint a nagy, komoly ökrök mennek végig a boronával s betakarják a szétszórt magot. Ezzel aztán jóidőre el is van intézve az egész dolog. Ezentúl az Isten dolgozik, s az ember nem tehet mást, minthogy jóakarátát kérje. Adjon őszi esőt, de ne sokat, de mégis annyit, hogy elpusztuljanak a mezzei egerek! Azután fagyot ne adjon idő előtt! Ha ad is, kicsit ad-

jön s nagyobbát csak akkor adjon, ha már előbb havat adott! Szép fehér havat, amit az emberek hidegnek találnak ugyan, de a földnek az nem hideg, hanem jó meleg. Az óvja, védi a gyöngé vetést.

Idők multán a nap közelebb jön s vetni kezdi tűző sugaraikat. A hó apránként elvész. Ugy tűnik el a mezőkről, hogy észre sem lehet venni. A nap szelíden simogatja sugarával a gyöngé vetést, hogy erősödjék. A gazda is ki-kijár már a földbe és nézi, mert csak öröme telik benne. Nő a sok kis zöd szál, miből idővel kenyér lesz. Hát csak legyen is belőle sok! Mert a kenyér föltétlenül szükséges ahhoz, hogy éhen ne haljanak az emberek.

Ez a kenyér még most ott van abban a törékeny szálban. Senki más, csak az Urísten tudja azt tenni, hogy e törékeny fattyúból valaha kenyér legyen.

— Jézus Krisztus Urunk minden buzaszemben ott van — véli a nép.

Biz az valóság, hogy a buzaszem legtöbbször valami jelzés van. Vagy az alján, vagy a tetején, már ahogy fogja az ember a kezében. Nem lehet ez más, mint Jézus Krisztus képmása. A pénzekben, amiket a király veret, ott lehet a király feje. De a buzaszem, amelyet az Isten kegyelme húz elő a föld alól, csak az Isten Fiának képmása lehet. Így hiszi, így vallja a nép.

A szántó-vető ember hisz és remél. Sokszor nézi az ég alját, a támadó felhőt s az aggodalmak szorongatják szívét. Mert minden időben van valami baj. Jaj, talán már sok is lesz az eső! Jaj, talán már sok a nap, nagyon! Ugyan hova lettek a felhők? Most meg szél van, most meg kevés a harmat, most meg ni, már köd mutatkozik! Igen ritka az, hogy a gazda teljes lelki nyugalommal mondja:

— Ejnye, de gyönyörű szép időnk van!

Ilyenkor örül és reménykedik.

Azután jönnek az apró bajok. Itt bogár van, amott rozsda. Más helyen rossz emberek lóval behajtottak a vetésbe és összegázolták. Ezt észrevéve a gazda, már nemcsak nappal kerülgeti, de éjjel is, fegyveresen. Őrzi a mag növekedését, amiből angusztusra kenyeret süttethet gyermekeinek. S a vetés szépen nő és érik. Már számolgatni is lehet, hogy mi lesz és hogy lesz! Ugyan mennyit ad? Hányan vágthatják?

Am egyszer csak szél támad. Igen gyorsan halad. Zugáson kívül semmi sem hallatszik. A szarka sem csereg. A láncos eb mogorván bújik odújába. A macska egy-kettőre a padláson terem. Nagy felhő közeleg. Nagy lomhán kiterjeszti barna szárnyait a vidék fölé. Minden elfakul. A virágok elvesztik ezínüket. A barna fellelgen zöldes darabok mutatkoznak. A nép aggódva szemléli, mert az ott jég. Az eső megindul. Azután jön az apraja jég. Utóbb nagyobbak koppannak, mígnem egy

olyant vág a tetőre, hogy pisztolydurranásnak beillenék. A gyermekek sírva fakadnak. Az asszony rémülten sikolt. A gazda figyelmes szemmel az udvar földjét kémleli. Mást tenni nem lehet. Minden más veszedelem ellen dolgozhat az ember. A tűzből is lehet menteni valamit. A víz elől futni lehet. Itt azonban nincs más, mint belenyugodni s legfőljebb számítani lehet az udvarra hulló jegeken, hogy mennyi esik a búzába belőle.

Idő multán a jég elhalad s a határban beáll az irtóztató csönd. Sem nóta, sem füttyölés. A tanyákból lehorgasztott fejű emberek, síró asszonyok, hallgatag gyermekek lépdelnek a vetés felé. Jól megnézik azt s némi megkönnyebbülés támad. Hát még sem vert el mindent! Még maradt! S ebben is van öröm.

Következik az aratás! Kévék és keresztkek között a komoly nagy ökrök viszik a vashikát. A kőszénfüst ismeretlen szaga terjeng szét a tájon, le a legelőig, ahol a cséplődob bűgását hallva, mérgesen bögi vissza a választ valamely fiatal bika. Itt is bűgás, amott is. A gépek kéményei mindenütt füstöt eregetnek. Másutt lovak forognak körben, s a hajtóember így szól nekik:

— Hajrá!

Máskor sohasem mondja ezt a lónak, máskor a gyűl-vel nógatja. A változás azért van, mert a lovak most nem egyenesen előre mennek, hanem körbe forognak az ágyon.

Nem sokkal ezután a szélmalmok is jobban forgatják vitorláikat, mint eddig. Minden kis szél elébe odatologatják az egész tetőt és forognak foyton a kövek. A szélmolnár most arat. Jön egy kocsi s elmegy, jön a másik s szintén viszi hazafelé a lisztet. Nem sokat: egy zsákot, két zsákot, csak hogy ez a frissből való legyen. Az aztán megint nagy nap, mikor ehhez a liszthez fog az asszony, hogy megdagassza.

— Holnap új búzából sült kenyér lesz — mondja a gyerekeknek.

Ennél külön öröm nincs a világon. A gyerekek ezen az éjjel nem igen alszanak. Hisz mikor anyjuk hajnalban a dagasztáshoz lát, már figyelve nézik munkáját az apró csillogó szemek. Végignézik azt is, mikor a szakajtóból a megkelt kenyér széles lapáton a kemencébe vándorol. S egyszeresak lapáton előjön a kenyér. Friss, illatos! Óh, de valami fölséges lehet! De hülését várni kell s addig apjukhoz szaladnak:

— Apám! apám! — kiabálják, — Új búzából van már kenyér!...

Tíz hónap munkájának első eredménye ez. A gazda elveszi bicskáját s kicsattantja. Balkézzel a kenyeret fogja meg, jobbájával a bicskát, annak hegyével a kenyérre kétszer keresztet vet. Azután megszegei...

Tömörkény István.

A TERMÉSZET ISTENTISZTELETET TART.

A hóvirág elsőt harangoz csöngetyűjével.
 A természet zöld ruhát ölt fel,
 rája barackvirágot tűzdel,
 állatszernek ibolyát használ,
 csinosabb a szép menyasszonynál.
 A gyöngyvirág beharangoz sok csöngetyűjével,
 a pacsirta zengi: Gloria!
 a csalogány dala hő ima,
 angyalként száll sok tarka lepke,
 mindent öröm, áhitat lep be...
 A természet, im, megújula.
 Átváltozást
 harangoz a campanula
 nagy csöngetyűjével...

(H. J.)

Szép az élet.

A sas egyszer megparancsolta, hogy a madarak egy napon egy bizonyos órára mind hozzá gyülekezzenek.

A Fecske és a Galamb a hetvenhetedik falu határából egyszerre indultak el. A Fecske, amint kisuhant az eresz alól, mint a nyíl, olyan sebesen repült egyhuzamban, míg csak el nem ért a gyülekezés helyére. Oda is ért olyan korán, hogy ő már régen kipihente, s el is unta magát, mire a többiek lassacskán odaszállingóztak.

A Galamb a maga módja szerint lassan repült, nézelődött, sokszor leszállott, sétálgatott itt-ott, hanem azért megérkezett ő is elég idejére. Mikor a Galamb ott találkozott a Fecskével, megszólította:

— Ugy-e, milyen szép volt a mi rétünk virágos palástjában?

— Nem láttam — felelte a Fecske, — nagyon sebesen repültem!

— De azt ugy-e láttad, hogy milyen szépen virágzanak az almafák végesvégig, amerre jöttünk?

— Nem nézhettem én se jobbra, se balra — felelte megint a Fecske, — mert nagyon sebesen repültem!

— Hát azt hallottad-e, hogy milyen búsan szólt a harang Tarjánban?

— Biz én nem hallottam. Aki sebesen repül, nem ér rá az harangszót hallgatni!

— Azt se láttad, hogy ide a harmadik faluban milyen piros-pozsgás, egészséges parasztgyerekek játszottak a legelőszélen „kint a bárány, bent a farkas“-t?

— Nem láttam én egyet se közülük, nagyon sebesen repültem!

— Jaj, te szegény Fecske, — búgta a Galamb — úgy jártál te, mint azok az emberek, kik életüket sietve élik le s a nagy sietségben semmit se látnak abból, ami úton-útfélen gyönyörködést kínál!

(Bartóky József.)

MI A LEGSZEBB A VILÁGON?

Szép az Alföld sík vidéke,
Azt se tudni, hol a vége.
Álmodozva betakarja
Köröskörül az ég alja.

Rajta egymást váltogatják
Rozsvetés és buzatáblák.
A pusztákon gulya, ménes,
A rét sok virággal ékes.

Szép a Felföld bérevidéke:
Hegyek nyúlnak fel az égbe.
S lehet-e képzelni szebbet:
Sziklák ölén tengerszemet?

Szép az erdő a sok fával,
Mélyén zendül sok madárdal.
Erdő alján, patak mellett
Mosolygó kék nefelejcek.

Szép a tenger, hogyha szelíd.
Csendes vizét hajók szelik.
De ha vihar támad rajta,
Hullámaint égig csapja.

Szép az ég is fejünk felett:
Báránfelfhőcskék mennyezet.
Éjtszaka is van varázsa:
Ezer csillag ragyogása.

Mi a legszebb a világon?
Szép itt minden, mint az álom.
S aki mindezt teremtetten,
Aldott legyen Isten neve!

(P. Abrahám Ernő.)

Az elveszett paradicsom.

Igazi kis paradicsom volt a mi kertünk.

Mindjárt a lakóházunk mellett kezdődött s azután elnyúlt messze-messze, hogy amikor édesanyánk a tornácra éles szóval hívogatott bennünket, bizony alig hallottuk ezt meg a végén.

A verandánkat befutotta a borostyán meg a délig-nyitó. Olyan sűrű volt az, hogy teljességgel nem tudott rajta áthalolni a nap.

A sok rózsza a veranda előtt kábító pompával köszöntötte a reggelt. Amíg a hajnal hűs harmata el nem párologott a szirmokról, addig nem is merték kibontogatni, széjjelnyitogatni sűrű szirmaikat a rózsák. De mikor a bűbajos reggel aranyfénye meghintett minden fát, virágot: akkor nekividult kertünkben a tömördek rózsza. Napsugárba vágyva, mindegyik a legszebb akart lenni: a vérpirostól a bársonyos feketéig, meg a halványpirban fészlő esipkebimbóig, mind sütkérezni vágyott a színek pompáját osztó nap világosságában, melegében.

A ház mellett jobbról-balról magas lucerna-tábla vonult.

Ha a szél meglegyintette szárnyát, a tömérdek zöltség elkezdett előtte hajladozni, bólintgatni, hullámozni, mint a tenger vize, vagy mint a mezőkön a vetés.

Olyankor kis kék pillék raja szállt ki a lucerna sűrűségéből. Ott libgett egy darabig, mintha ezer meg ezer nefelejeset hintene le az égből valami láthatatlan szellem, végre a pilléskék eltűnedeztek, visszalibbentek a lucernalevelekre. Ha elshant fölöttük egy fecske, meg se moccantak, észre nem vétették volna magukat a kerek világért sem.

A rózsafák közt hajnalban fülemile csattogott, a málnasor gyümölcsösében egyik fáról a másikra repdesett a sok sárgarigó.

Valami gyönyörűség volt az: itt hűsölni, ezen a szellős, árnyékos, gyönyörű úton, ahol egy-egy rejtett pad, egy-egy eldugott, fatörzsből kifaragott karosszék kínált pihenést.

Pedig nem ez volt a mi kertünk legnagyobb szépsége, legislegszebb kellemessége, hanem a — sziget!

— Én Istenem! Az a mesébe való kis sziget!

Titkosan susogó nádastó vette körül, a tavon egyetlen átjáró volt: a sóhajok hídja. Két erős facölöpön két szál deszkát fektettek keresztül. Mellette lécből vékony karfát vertek, hogy legyen miben megfogózni annak, akinek nagyon is könnyen szédül a feje. Az egész alkotmányt elvihette volna egy jókora vihar. Ha szél volt: ingott-ringott a keskeny palló, de azért nem esett benne hiba, mert volt, aki védelmezze.

Négy hatalmas, erős szomorúfűz hajtotta le rá gyászos, sűrű lombját. A híd két végén állt jobbról-balról egy-egy. Mint egy mennyezetes ágya a szomorúságnak. Azoktól nem is látszott a sóhajok hídja, amíg alájuk nem bújunk. Azok nem engedték nagyon garázdálkodni a szeleket, ha nekirohantak a hídnak, elébük tartották bozontos fejüket s míg annak sűrűségén átverte magát a vihar: akkorra elgyengült, erőtlenül vergődött, maga-magát fogta meg a hidra boruló zöld kriptában.

A híd mellett, a sárgás tó vizében kíváncsi kecskebéka ütögette fel minduntalan a fejét. Ha észrevette, hogy nézzük, visszakarta magát, olyankor nagyot buggyant a víz.

Túl a hídon, kis Robinson-szigetünkön, nem volt más, csak sűrű fű, lombos végén gyümölcsfák, meg egy lugas. Egy vadszőlő-lugas, amelynek termésével, kemény bogyoival lövöldöztük meg egymást s amelynek recés, csipkézett levelei olyan gyönyörű festői tarkasággal fonnyadtak el ősszel, először sárgává, azután pirossá, majd lilaszínűvé s végül mindenféle árnyalatával a barnának.

Minthogy a levelek nem egyszerre indultak haldoklásnak, hát ugyanegy időben mindenféle szín megfért a lugas lombján.

Mikor itt olvasgattunk, beszélgettünk, egyszer csak megszólalt a vén kőrisfa rejtekében a vadgerle bűgása. Ugy hall-

gattuk, hogy észre se vettük, milyen nagyokat csípnek rajtunk a fű között ránk szálló szúnyogok.

Ebéd után olyan jó volt itt a kiterített gyékényen egyet szundítani, este olyan megható volt itt hallgatni a falusi harang csengését, bongását, amíg elcsendesült minden.

Az ember szinte önkénytelenül is összetette a kezét s imádkozott.

Nagy benső öröm, igazi mély boldogság volt az.

Ha azt mondta volna valami égi hatalmasság: maradjunk itt örökre, el ne menjünk innen, mert ez a mi otthonunk, aminőt soha, soha többet nem találunk, de szívesen ott maradtunk volna! De nem szólt mihozzánk így senkisé.

Inkább még jött az élet mindenféle ügyes-bajos nyomorúsága és elszólongatott bennünket onnan.

Elmentünk, elköltöztünk.

A kis húgom tapsolt, örült, hogy milyen szép, új világot fogunk megismerni. Milyen más lehet, mennyivel szebb lehet a nagy világ, mint ez a falusi kert, ahol minden nyáron ugyanazok a virágok nyílnak, ugyanolyan fajta finom lisztes borsót, meg babot termel az édesanyánk, aki szegény folyvást ugyanúgy bosszankodik és szidja a két kotkodácsoló tyúkot, a csipegető-pityegető csirkét, ha ki meri kaparni az ő drága veteményét.

* * *

És elmúlt sok esztendő. Megismertük a nagy világot, amelytől olyan sokat vártunk, amelyet olyan gyönyörűnek hittünk. Láttuk a sok hiú csillogást és a sok hamis gyémántot, ami nemesak az újjain ragyog az embereknek, hanem sokszor a szemükben is, a lelkükben is. És visszakíváncsoztunk a mi kis kertünkbe, ahol minden, de minden olyan nagyon igaz és őszinte volt mindig.

Szerettünk volna leszakítani egy délig-nyitót, egy borsotyanlevelet a mi barátságos verandánk környékén. Kíváncsoztunk a málnasor közé, a kis kék lepkékhez, a sóhajok hídjára, a szomorúfüzek altató dalokat zsongó lombja alá. Hadd látnók megint a mi kis házunkat, amit valaha kastélynak tartottunk. Hadd simogathatók meg a vén Bodrit, mikor hízelegve jön hozzánk, hogy a kezünket megnyalja.

Nem állottuk ki sokáig a honvágyat. Elindultunk ketten a húgossal hazafelé.

A bérlőt nem találtuk otthon. Egy pár ismeretlen család volt a ház körül, a régi béresek már sehol. Talán meghaltak, talán elvándoroltak, talán elküldte őket az új gazda. Nem állotta útunkat senki, körülnézhettünk elhagyott családi fészünkön.

Elmentünk a verandára, a délignyitó helyett felfutott paszuly fonta körül bágyadt sárga leveleivel az oszlopokat. Elmentünk a rózsatelepre: ott már csak négy vagy öt rózsátó

szomorkodott, a szívósabb fajtából, amelyeknek nem kell gondozás, nem árt a fagy. A málnasor ritka, megtiporva, kigázolva. Egy malackonda turkál közte, ott hűsöl, ha a lucernatáblák helyén levő árpa-tarlón megunta a turást és szemecskélést. Ha nagy a meleg, bekocognak a malacok a szívetet környező tóba, amely csak egy sárfészek most már: ott betúrják magukat az iszapba s csöndes rőfögéssel fejezik ki jó érzésüket. A kert tele van gazzal, parajjal, temérdek veréb csiripel a magányosan felnyúló kenderágakon. Ámde sehol egyetlen egy énekes madár, a szigeten lévő nagy körtefáról egy ölyű röptül el, mikor arra mentünk.

Mintha sohase lettünk volna mi itten, olyan idegen minden, olyan üres, olyan szívtelen! Báresak sohase jöttünk volna vissza, hogy ne lássuk ezt a nagy pusztulást, felfordulást.

Vajjon esténként szól-e még a kis harang.

Vajjon elhallatszik-e idáig s imádkoznak-e az emberek, ha hallják?

Szomorúan, szótlanul mentünk egymás mellett.

Mikor kiértünk megint a poros útra, ahol szekerünk várt, húgom a nyakamba borult és zokogni kezdett.

A bamba falusi fiúcskák, akik a kerítés hasadékan kukucskáltak ki az imént, el nem tudták gondolni, mi bajunk?

(Bársony István.)

FUTBALLMECCS A RÉTEN.

Rendetlen volt a kis Béla,	Beneveztek az egerek,
Vagy tán feledékeny,	Meg egy csapattal szöcske,
Elvesztett egy ping-ponglabdát	A nézők közt ott volt mindnek
Odakinn a réten.	Apja, bátyja, öccse.

Nem tudta, hogy hol veszett el,	Ide-oda lökdösték a
Nem nagyon kereste,	Fehér ping-pong labdát,
Az egerek találták meg	Hol egy egér rugott bele,
Holdvilágos este.	Hol a szöcskék kapták.

Ha már eza labda — mondták —	Bagoly uram szemüvegét
Itt veszett el nálunk,	Az orrára tolta,
Akkor holnap labdarugó	Ő a bíró, úgy számolja,
Mérkőzést csinálunk!	Kinek hány a gólja?

Meghívták az erdő népét,	Féldőben abbahagyták,
Nem volt köztük egy se,	Dé elkezdtek újra,
Aki ne szeretett volna	S megverték az egereket
Eljönni a mecesre.	Tizenkettő: nullra!

(B. R. L.)

Az erdő lelke.

Nem hiszem, hogy lenne ember, aki ne ismerné, ne szeretné az erdőt. Életem legboldogabb idejét töltöttem el benne, a gyermekkoromat. Az erdő volt a barátom. Mert az erdő is él, érez, örül és szenved, éppen úgy, mint mi, emberek. Az erdőnek is van lelke.

Olyanok a fák is, mint az emberek.

Az apró cserjék, som-, kökény- és mogyoróbokrok, akár csak a gyerekek, vidáman, játékos gondtalansággal tarkázzák be a lankás domboldalakat, nincs parancsoló kéz, amelynek engedelmeskednének, nincs komoly hang, amelyre hallgatnának. Azt teszik, amit akarnak... akár a gyerekek...

A gyertyánfák, a sudár, karcsú fenyők olyanok, mint a huszévesek, a kamaszok. Azt hiszik, övük az egész világ, azt tehetnek, amit akarnak, úgy törnek fölfelé eszeveszett, vad iramban, csak fölfelé, mindig... amíg aztán a szelek és viharok meg nem cibálják éretlen ágaikat; bohók, ne tovább, öcskösök!

A fehér nyírek virágzó, ifjú leányok. Hiúk, csacsogók, kicsit ostobák is. Kibontják selymes hajukat, ágaik a zöld gyept érintik. És kacérak. Meg-meghajlítják nyers, bódító illatú lombjukat... szeszélyesek, éretlenek, szeretnivalók... leányok.

Milyen komoly a csend a vén tölgyek között. Ők már látják az életet, és értékelik is. Megcsendesedtek. De milyen termők. Kitárt ölükből hull a makk, az áldott termés, a jövő, a diadalmas élet...

És a kidült, korhadásnak indult, molylepte törzsek, amelyekről már letörték az ágak, ők csak állanak komoran, némán, halódón. Alattuk már nő az új nemzedék, apró, hegyes ágacskák, az unokáik... majd, ha ők egészen elpusztulnak, ezek veszik át az öregek örökségét... éppen úgy, mint az emberek...

Szeretem az erdőt...

Tavasszal, amikor furesa, részegítő illatok áradnak a messzi völgyek mélyéből, ébredő erdők édes lehelete. Rügyek pattannak fel, fehér nedv csurran végig a fák karcsú, ezüstszínű törzsén. És madarak koncerteznek boldog, mamoros, ujjongással.

Nyáron, amikor a virágtól terhes ágak hajlanak meg a meleg szélben, a fák lombjaín átsütő, porzó napfényben millió és millió fényeshátú bogár járja szeszélyes, vidám táncát. Az ég mélykék tengerén hófehér felhők vitorláznak esendően lefelé, délnek.

Ősszel, ezerszínű ruhát ölt magára az erdő: rozsdabarna, aranypiros, szürkéslila levelek hullonganak kerengve, ájult zuhanással a ködtől vizes avarra. Sötét ködök gomolyognak a csillogó fatörzsek között, és a patak felett átsuhan rebbenő szárnyalással a bucsúzó madársereg.

Télen, amikor fehér takaró borítja be a csendes, álomba-
merült dombokat, halálos csend hajol a csupasz fákra, és nagy
nagy béke ölel át mindent, szelíd, megbékélt szeretettel. Al-
szik, pihen az erdő. De mélyen, a takaró alatt már nyújtózik,
ébred a parányi rügy sötét, dermedt álmaiból. Kezdődik az
élet feltartóztathatatlanul, diadalmasan, újra...

Él az erdő, éppen mint mi, emberek. Szíve van és lelke.
Érez, gondolkodik és beszél is...

Szíve a csend, amelyet mindig megtalálunk benne, ha fá-
radtán, összetörten, csüggedten menekülünk szelíd, hűs fái
alá... Lelke a béke, amely ránk hull, megvigasztal és meggyó-
gyít bennünket... Hangja a halk suhogás, amely véges-végig
lebeg a fák lombjai között, hogyha hajnali szél símogatja meg
az ébredő leveleket vagy ha déli forróság ömlik el a mozdu-
latlan, álmodó bokrok felett, vagy este; ha az álomra térő, fe-
jüket szárnyuk alá dugó madárkák küldik halk sóhajukat há-
latelt szívvel a Teremtő felé...

Él, érez, beszél az erdő, csak szív és lélek kell hozzá, hogy
meghalljuk szavát és megérezzük szívének halk, csendes dobo-
gását...

(Pados Pál.)

ERDŐBEN.

Lombos erdők mélyén
De régen nem jártam;
Lombos erdők mélye,
Csakhogy rád találtam.
Borulj rám, borulj rám
Sátoros fa ága,
Madarak, virágok
Tündérpalotája.

Szeretem az erdők
Örök csendességét,
A természet ezer
Szótalan szépségét.
Hallik a sűrűből
Vadgalamb bűgása,
Vagy talán az erdők
Szíve dobogása.

Hallgatom, hallgatom,
Nem tudom, mióta,
S imádsággá válik
Szívemben a nóta.
Valami nagy, édes
Boldogságot érzek:
— Istenem, tán a Te
Csodás közelléted!

(Szaboleska Mihály.)

Madarak és fák napjára.

Irta: *Strohmayerné Köhalmi Julia.*

Személyek: 4 fiú, 4 leány, tündérek, manók.

Szín: erdei tisztás, háttér fás, bokros, hogy a tündérek elbujhassanak.

I. JELENET.

A kis társaság énekszóval jön. Élelmi kosarakkal felszerelve. Fiúk, lányok 10–10 év körüliek. Ének pattogós ütemű: 2 hangra:

Menjünk ki a mezőre, már illatos szép zöld a rét.
Víg kacajunk visszhangja most szálljon szerteszét stb.

Irén: Jaj de csodás, jaj de szép ez a táj (körülnéz).

Pista: Ilyen szép vidéket az Isten csak jó kedvében teremthet.

Klári: Magyarországnak minden, de minden tája ilyen szép, ilyen csodás.

Misi: Tanulság, hogy egész Magyarországot a jó Isten jókedvében teremtette.

Gizi: De abban ám! Még a nóta is azt mondja:

Ha a föld Isten kalapja,
Ugy hazánk a bokréta rajta.

Péter: Gizike! Gizike, azt a mindenit neki, reád egészen jó hatással van a környék-változás. Mert ahogy a rossz nyelvek mesélik, az iskolában ne adj Isten, hogy tudnál mondani egy sor verset is úgy, ahogy kell.

Gizi (hangosan): Igazán, Péter milyen vagy! Csúfolkodsz...

Vili: Péter ezt is szeretetből teszi, hidd el.

Zsuzsi: Félre a durcáskodással hékás, békülj ki velem. (Kezet fognak.) Inkább keressünk egy jó helyet az egész napi táborozáshoz.

Gizi: Na jól van, megbocsájtok. Szent a béke.

Pista: Mert hölgyeim és uraim, addig innen nem lesz hazamenetel, míg Nap őfelsége búcsúcsókot nem int nekünk onnan az ég aljáról.

Klári: Én pedig még akkor se megyek haza.

Misi: Nem? Hisz te egy gyáva nyúlshíví leány vagy csak. Félnél az esti szürkületben, hogy megesznek a „bagók.”

Klári: Én most nem viccelek. Én nem megyek el addig ebből a csodaszép erdőből, amíg... (elhallgat.)

Mind: Na, de titokzatos vagy.

Peti: Mondd már az Isten áldjon meg.

Klári: Én addig el nem megyek ebből az erdőből, amíg nem látom a gombák alól előjönni a törpéket, míg nem halom beszélgetni a virágokat.

Misi (Klári fejéhez kap): Klárikám, elment a kis e...

Klári: Nem ment el az eszem, ne félj. Én hiszek a mesékben. Hiszem, hogy az erdő él. A virágok, madarak, bogarak megértik egymás beszédét.

Zsuzsi: Igazad van, Klári. Én is hiszem, hogy az erdő él. Él, nemcsak a mesékben, hanem a valóságban is.

Péter: Ne legyetek olyan nagy gyerekek, hisz már nem vagytok óvodás, pólyás babák. Amíg kicsi voltam, én is elhittem és szerettem hallgatni, hogy egyszer volt, hol nem volt.

Vili: Volt egyszer egy nagy erdő. Abban laktak a manók, meg a törpék. Egyszer 4 lány és 4 okos fiú, elment abba az erdőbe Madarak és fák napját ünnepelni.

Péter: Majd én folytatom. Hát ahogy az erdő tisztásán álomba szenderült a játékban kifáradt kis társaság, uramfia, a gombák alól innen is, onnan is hipp-hopp sereglük a sok törpe manó, virágkisasszonykák stb... stb... Így volt, mese volt, aki nem hiszi, járjon utánam, haha...

Pista: Barátaim, hiába komédiáztok, nincs igazatok. Maradjatok meg csak ti is, szép mesékben hívó gyermekeknek. Addig boldogok lesztek. Az én jó édesapám szavait mondom most nektek, úgy, ahogy tőle hallottam: Nagy testvéreimnek mondta egyszer és én soha el nem felejttem: „Az élet bajaiban, gondjaiban édes gyerekeim menjetek vissza, ha csak egy-két pillanatra is, a mesékben hívó gyermekkorotokba.”

Gizi: A kutyafáját neki, vénasszonymódra tere-ferélni jöttünk ide, vagy énekekkel, dallal, játékkal, vidámsággal, mosollyal, az egész természetet magunkhoz ölelő karokkal, „Madarak és fák napját” ünnepelni.

Péter: Végre egy okos lány.

Vili: Ugy van, éljen!

Juci: Madarak és fák napját jöttünk ünnepelni. Gondolom, ez a hely éppen megfelelne az urak és hölgyek szájaízének.

Péter (a földig hajol): Majd mindjárt megkóstolom. Ham, ham — (nyel nagyokat.) Nem is olyan rossz.

Klári: Péter, te olyan komolytalan vagy.

Péter: Majd ecetet iszom, hogy savanyú képet tudjak vágni és Klárika szentem tetszését talán úgy megnyerem. Vagy óh, egek ura, változtass át békakirályfivá.

Juci: Jól van Peti, csak bolondozz. Eggyel több vagy kevesebb kerék a fejedben, igazán nem sokat számít.

Mind (nevetnek): Ez jó mondás volt.

Misi: Ennyi erővel már igazán lerakhattuk volna elemőzias csomagjainkat. Telepedjünk itt le. Péter, a földköstölő, jónak ítélte e helyet (letelepednek.)

Gizi: Igen, ez nagyon kedves hely. Itt ez a szép nagy fa. Ez hűs árnyékot ad majd az égető nap ellen.

Pista: Ott egy patak csörgedez. Az meg hűs italt ad majd a játékban eltikkadt társaknak. No, meg jó magamnak.

Zsuzsi: Az úrfiak fáramászó tudományukat bemutathatják a sok fa közül bármelyiken.

Vili: A lányok királyi koronát köthetnek e sok-sok szebbnél-szebb virágból a fejünkre. S hogy panaszos ne legyen a korona, (Péter közbevág.)

Péter: Mi férfiak megengedjük, hogy saját kócos fejükre is fonhatnak.

Klári (egy nagy gombát vesz észre): Nézzétek gyerekek, milyen óriási gomba (közel megy.) Én még ilyen nagy gombát soha életemben nem láttam.

Péter: Vigyázz! egy tündérkirályfi rögvest kiugrik alóla, elkap és hipp-hopp, meseországban leszel.

Juci: A bolondozás helyett inkább együnk.

Péter: Ismét egy okos szót hallok. Hozzá még egy leánytól...

Gizi: Juci szavára az én gyomrom is jelentkezik (csomagjaikat bontogatják, jóízűen esznek.)

Klári: De csendben vagytok.

Pista: Magyar ember evés közben nem beszél.

Vili: Két órán át gyalogoltunk, míg ideértünk. Nem csoda, ha megéhezünk.

Péter: A kirándulásban főleg az a jó, hogy sokat lehet enni (tömi a fejét.)

Pista: Ha van mit.

Klári: Az én édesanyám is, a tietek is gondoskodott róla, amint látom, hogy legyen mit.

Misi: Jaj, ha ezt mind meg kell enni, hát megpukkadok.

Juci: Parancsoljatok egy kis jó hamuban sült pogácsát.

Péter (vesz): Köszönjük, megesszük. De az enyémből is vegyetek. (kínálja.)

Zsuzsi: Péter, te egész jó pofa vagy.

Péter: Hű-ha, hátha még versben beszélnek.

Mind: Beszélj!

Péter (torkát köszörüli): Hát, hogy is kezdjem na.

Itt az étel egyetek.

Ide teszem vegyetek. — Majd máskor többet.

Mind (nevetnek): Éljen Péter, a költő.

Vili: Jaj, de jó laktam.

Gizi: Jó is lesz abbahagyni az evést, mert van egy közmondás, amely azt mondja, hogy:

Mind: Jóból is megárt a sok. (Összecsomagolnak.)

Klári: Jót fog tenni ezután a lakmározás után egy kis játék, egy kis futás.

Gizi: A csomagokat egy helyre tegyük.

Péter: Játék után elvonulok tőletek egy kietlen helyre, leverem a sátramát és Robinsonnak fogom magam érezni.

Juci: Mi van veled ma, Péter? Hetvenhét ördög bújt beléd?

Péter: Eggyel több, de nem baj. Jó kedvem van; „Madarak és fák napját ünnepelem.“ Gyerekek, szót fogadtok nekem?

Misi: Most az egyszer igen.

Péter: Akkor... Játékra fel!

II. JELENET.

(Egyszerre felugranak, távolabb egy nagyobb tisztáson játszanak. Halkan hallatszik az ének, „Beültetem kis kertemet a tavasszal.“ Majd — hátulsó pár előre fuss. — Ez alatt a gombák mögüli bokorból egy királyfi jön elő bíbor palástban, két kis szolgájával.)

Királyfi: Hallottátok édes szolgálaim a gyerekek beszédét?

II. szolga: Igen, felséges királyunk.

Királyfi: Hát én azt mondom, teljesüljön annak a kislánynak a kívánsága. Menjetek és csengessétek össze az összes otthonlévőket. Virágkisasszonyok, kik otthon vannak, Manó úrfiak és törpék, mind, mind legszebb ruhájukba öltözzenek és jelenjenek meg királyi személyem előtt. Induljatok.

I. szolga: Felség, a hóvirágot is említetted.

II. szolga: Az már álomországba utazott és...

Királyfi: Ne feleseljete, parancs, parancs.

I. szolga: Igenis.

II. szolga: Már itt se vagyunk (el.)

Királyfi: Igaza volt annak a Pista gyerekeknek. Boldogok, akik hisznek a mesékben. Minden ember szeretné, ha az élete egy szép mese lenne. Hisz akadnak, akiknek az élete szép meseként irattatott meg. Ezek a boldog emberek. De nem lehet mindenki boldog... Itt közöttünk is mennyi a széthúzás, a háborúskodás. De nem folytatom tovább, még valaki meghallja gyengeségünket és ránk támad. Háborús világot élünk... No, megyek is, megnézem a mozgósított regimentemet... (el.)

III. JELENET.

(A gyerekek jönnek vissza a játékból. Az ének pattog, mosoly minden arcon.) Árnyas erdőben szeretnék élni nyáron at. — Péter kezével dirigál, katonásan sorakoznak, majd egyszerre leülnek.

Gáfi: De jó volt. Mondhatom, itt kinn sokkal jobbízű a játék is, mint otthon.

Misi: Az Istent dícsérő madárdal úgy hat a szívemre, lelkemre, hogy, ha hiszitek, ha nem, játék helyett kedvem lett volna letérdelnem és imádságos ajakkal hálát adni Istennek, hogy madarat, fát, virágot adott, örömünkre, életünk szebbé tételére.

Juci: Csodálatos az Isten jósága, bölcsesége.

Péter: Igen. Az elvetett kis mag, emberi ésszel meg nem magyarázhatnám kicsirázik, növekedik és lesz belőle illatozó virág, gyümölcsöt termő fa. És úgy gondolom, ezek a kis virágok, azok a nagy fák hálaként Isten iránt szeretnének olyan nagyra nőni, hogy szirmaikkal, leveleikkel megcirógathatnák, megsimogathatnák az eget.

Klári: Az illatozó virágból köthetünk csokrot az édesanyánknak.

Péter: Vihetünk pár szálát Isten oltárára, hálaként hozzánkvaló jóságáért.

Vili: A gyümölcsöt ehetjük jó étvággal, a diót ropogtathatja felnőtt és gyermek mókus módjára.

Zsuzsi: Ehetünk gyümölcsöt, de csak úgy, ha Isten kis szárnyas csapata hozzásegít.

Pista: Én multkor érdekes jelenetnek voltam szemtanúja. Egy kis cinke — kicsitér-kicsitér — kiabálással méltatlankodott a fán. Egyszeresak elhallgatott. Szinte láttam, hogy a szemei kétszerakkorák lettek, mint eredetileg. Hát uramfia! Egy nagy szőrös hernyó éktelenkedett előtte. Egyél meg, ha mersz, mondta a rút sok kárt okozó féreg. Jaj Istenem, mi lesz itt, kíváncsiskodtam.

Mind: Gyorsabban mond.

Pista: A kis cinke nem ijedt meg.

Klári: Mit csinált?

Pista: Mit? Ő nem kezd ki olyan csúf szörnyeteggel. Elszaladt kakukk urfiért. Jött az menten és hamm... egy pillanat ezredrésze alatt bekapott, és lenyelte.

Gizi: A madarak úgy értenek egymás nyelvén, mint az emberek.

Péter: A rigó beszédét én is értem. Folyton a bírót szidja. Azt mondja: Huncut a bíró, huncut a bíró... Egy másik madárka meg azt mondja: Doktor igyál, doktor igyál...

Vili: Ej de jó hogy említed az ivászatot, majdnem szomjan halok.

Gizi: Ki vagy melegedve, ne igyál.

Péter: Ilyen esetben szót kell fogadni, ha mindjárt csak egy leány is a figyelmeztető.

Zsuzsi: Az édesanyja se engedte volna inni.

Vili: Mert nekem igen jó édesanyám van. Viszek is neki olyan szép csokrot, hogy örömeben pirosra csókolja a ragyás képemet.

Klári: Mivel Robinson úr sátora ma nem készül el, a nap pedig igen melegen szeret bennünket, ajánlom, pihenjünk egy jó nagyot ott, a fa hús árnyékában. (Lefeküsznek, fejük alá tesszik a kezüket.)

Misi: Jó is lesz egy kis lustálkodás.

Gizi: Énekeljünk valami szépet.

Péter: Engedjétek meg, hogy elénekeljem nektek szóló-

ban. (megszólal a kakukk.) A mindenit ennek a madárnak. Hát gondolatolvasó ez? Teremtücskömre, nem... a becsületszavamra mondom nektek, azt akartam mondani, élénekelem nektek a kakukk dalát.

Vili: Várj egy kicsit Petikém! Előbb megkérdezem kakukk bácsitól, a jóstól, hogy meddig élek. (A kakukk 8-at jósol.)

Juci: Hát ez babona Vili.

Pista: Csak 8 évet engedélyezett a számodra.

Péter: Ne sírj pajtás! Hallgasd meg a dalmot és vigasztalódj: (énekel.)

Kakukk, kakukk meddig élek?

Csak sokat mondj, arra kérlek.

Kakukk, kakukk 70—80 jól van.

Kakukk jól van! Jól van.

Nelli: Köszönöm pajtás, már egészen megvigasztalódtam.

Klári: Gyerekek, én egészen elálmosodtam. Ez az ózondús levegő! (Nagyot lélezkzik.)

Misi: Szunyókáljunk egy kicsit.

Zsuzsi: Majd én álomba ringatlak benneteket.

Tücsök koma szóljon az álomba ringató szép nóta.

(v. más.) (Az ének elhalkul, elaludt a kis csapat.)

IV. JELENET.

Bokrok mögül, fák mögül törpék, manók, virágjelmezbe öltözött tündérek jönnek elő, élükön a királyfival. Az alvó gyerekek fölött megállnak. Virágkoszorúk, csokrok, virágkosarak a kézben, törpék, manók, csengetyűkkel.

Királyfi: Nézzétek hű alattvalóim, ezek számára varázslátok ide virágország, meseország szépségét, gyönyörét.

Egy virágtündér: Felség, nem jelenhattünk meg mind színed előtt, mert ma sok-sok helyen ünneplik a madarak, virágok és fák ünnepét. A testvérkéim így megosztva, más-más helyen szerepelnek. Mi, akik idejöttünk, azon leszünk, hogy ezek a jó gyermekek kellemes és felejthetetlen emlékekkel távozzanak innen.

Tavaszi tündére: Sok gyermek arra kíváncsi, miként lesz a zord tél után tavasz. Én a tavasz tündére, télapó rettegett elensége, mackó bácsi dédelgetett kedvence, röviden elmondom.

I. Manó: Szeretnek téged nagyon sokan. A sokféle árnyalatban pompázó zöld ruhádat sokan megdicsérik.

Tavaszi tündére: Isten akaratára, kezemmel végig simogatom a lombtalan fákat. Csókot lehelek az alvó kis virág testvérekre. Simogatásomra rügy fakad, bimbó pattan és télapó durcás arccal a hetedik határból alig hallhatóan suttozja maga elé, — hiába, legszebb évszak a tavasz.

Hóvirág: Szereteted első csókjára én ébredek fel. En, akit Isten a paradicsomból kiűzött embernek, Évának a megvigasztalására teremtettem.

Királyfi: Mondd csak virágszálam, mondd csak el miként lettél a semmiből?

Hóvirág: Jól mondod felség, a semmiből lettem. Mert amikor összeleink kiűzettek a paradicsom kertjéből, a föld kopár volt. Éva sírva emelte fel könnyes tekintetét az égre. Atyám, de megbüntettél, legalább erre a sötét földre egy szál fehér virágot engedtéel volna magammal hozni a paradicsomból.

Egy manó: De érdekes.

Hóvirág: Isten megkönyörült Éván. A sötét éjszakában sűrűn kezdett hullani a fehér hó. Éva örömmel fogta fel a tenyerében, de a fehérség elolvadt. Sírt még keservesebben. Uram, semmit adtál.

Egy virág: De Isten jósága megkönyörült Éván?

Hóvirág: Igen. Éva könnyei a bánat könnyei voltak. Isten jósága csodát tett. A földre hullott hó virággá változott.

Egy manó: Az Isten nagyon jó!

Hóvirág: Példakép vagyok én. A zöld levelem intette Évát, hogy reméljen, reméljen és bízson Istenben, mert ha a lelke olyan fehér lesz, mint ennek a kicsi hóvirágnak a szirma, megnyílik újra az Isten országa.

Erdő tündére: Ennek a kis virágnak és sok-sok társának én adok otthont az erdőben.

Egy manó: Téged is. sokan szeretnek.

Erdő tündére: Nélkülem nem lenne élet a földön. Testvéreim, el tudtok-e képzelni gyerekszületést, emberhalált bölcső és koporsó nélkül? Meleg szobát, úszó bárkát fa nélkül?

Királyfi: Valóban, te az Isten legnagyobb ajándéka vagy.

Egy törpe: Szép is az erdő mindig. Télen, amikor a fehér hótakaró alatt álmodik az élet.

Egy törpe: Nyáron, amikor a szamócazó gyerek, mackó, őz, ember, állat dícséri Isten jóságát.

Egy törpe: Összel, amikor a nap búcsúsugaraiban a lehulló falevél nem halált jelent és elmúlást, hanem szórakozási időt az eljövendő szép tavaszig.

Egy törpe: Tavaszig, amikor a visszajött énekes madársereg szünni nem akaró himnusz zeng az egek Urának. Madárfészek, kis ibolya, nyíló virág, édes illat, ez mind-mind az erdőben található.

Erdő tündére: Hálásak is a gyerekek. Olyan kedvesen énekelik

Akkor szép az erdő stb.

De akkor vagyok a legboldogabb, mikor vidám gyerekkacaj ujjongása zavar. Egyik kiáltja, nini, hóvirág!

Egy tündér: A másik tözike, kököresin.

Gyöngyvirág tündér: Majd később a lelkem melengető kis dal:

Csingilingi gyöngyvirág...

(Erre a kis dalra 6 gyöngyvirág tündér táncot lejt. A táncba

belekapcsolódik tetszés szerint törpe, manó, akik apró csengővel kísérik a dalt, a táncot. A tündérek a kosarakból virágesőt hintenek az alvó gyermekekre, koszorút tesznek a fejükre virágból és virágcsokrokat tesznek melléjük, és csókot lehelnek az alvók homlokára.)

Királyfi: (a tánc bevégezte után.)

Isten, Te fentről nézed szép ünnepünk,
Adj egy olyan szívet nekünk,
Mely világgá dobantja e szent ígét:
Madarak és fák napján, csak jót tégy.
Jót tegyetek gyerekek madárral, virággal,
Gyümölcsöt adó, virágzó szép fával.
Jó gyermek, azt soha el ne feledd,
Madár, virág és fa érted teremtetett.

(Az utolsó két sort együtt mondják mind.)

Jó gyermek azt soha el ne feledd,
Madár, virág és fa érted teremtetett.

Erdő tündére: Szeresse mindenki és becsülje meg a fát, Isten adományát.

Egy virágtündér: Szeresse mindenki és becsülje meg a virágot, Isten csodás adományát, melyet az élet szebbé tételére teremtetett.

Királyfi: Szeresse és becsülje meg a madarat, Isten szarvas kis csapatát, mely a fák megmentőinek és a föld hasznatadóinak teremtetett. Mondd el, édes kis szolgálóm, a te kis versikédet:

Ne szedj fészket nem jó lesz,
Ha madár nincs, hernyó lesz
Ha hernyó lesz, nincs gyümölcs.
Jó kis madár te csak költs.

Királyfi: Édes kis alattvalóim, a nap búcsúzni készül az ég alján. Búcsúzzunk el mi is ezektől a jó gyermekektől. Remélem, kedves emlékként viszik magukkal az itt látottakat és hallottakat.

(Felsorakoznak, a királyfival az élen énekszóra, csengetyű kísérettel elvonulnak. A királyfi Klárit homlokon csókolja.)

V. JELENET.

A gyerekek felébrednek. Szemeiket dörzsölik. A virágokat nézik, csodálkozva néznek egymásra.

Klári: Álom volt, vagy valóság?

Misi: Ez egy földreszállt csoda!

Péter: Ez hihetetlen. És mégis igaz.

Gizi: Soha ilyen álmom még nem volt.

Juci: Ez nem álom volt. Itt a kézzelfogható bizonyíték. Ez a sok szép erdei és kerti virág.

Pista: Hát igen a mese, Klári tiszteletére, valósággá lett.

Péter: Valóságos virágcső zúdult rám és nem bírtam a szemeimet felnyitni. Nem bírtam megszólalni.

Klári: Istenem, de szép volt. Minden mozdulatukat látom, ha lehunyom a szemem.

Pista: Minden szavuk a szívembe, lelkembe vésődött.

Mind: Nekünk is.

Pista: Hogy is mondta a királyi fenség.

Mind:

Jó gyermek azt soha el ne feledd,

Madár, virág és fa érted teremtetett.

Péter: Tehát értem is, (mutat) érted is, mindannyiunkért. Én meg is fogadom ezennel esküvel, hogy madár és fa az én részemről csak szeretetben és jó elbánásban részesül.

Mind: Mi is ezt fogadjuk.

Misi: Én pedig még azt is hozzáfűzöm, hogy lefekvéskor egy imát mondok Istenhez hálaért, hogy madarat és fát teremtett a mi kedvünkre, örömünkre.

Mind: Ezt is megteesszük mi is.

Vili: Elszállt egy szép nap.

Gizi: A kis madarak fészükre sietnek és jó szívvel mondják el esti imájukat.

Juci: Mi is szépen hazafelé indulhatunk.

Klári: Ebből a sok szép virágból viszünk Szűz Máriának, is, meg a kis Jézuskának is. Eppen a templom előtt megyünk el.

Zsuzsi: Letérdelünk az oltár előtt és hálátelt szívvel mondunk köszönetet ezért a szép napért.

Péter: Madarak és fák napja 1942-ben.

Vili: Nem a fába vesszük be bicskával ennek a felejtethetetlen Madarak és fák napjának a dátumát, hanem ide, a szívünkbe.

Pista: Onnan aztán az idő vasfoga sem fogja lekoptatni.

Misi: Mesebeli virágcsokrot viszek az édesanyámnak.

Klári: Én is.

Mind: Én is. Én is.

Klári: Majd elmesélem neki, hogy nem minden mese, mese. Van olyan mese is, amely valósággá válik... (távolból harang szava hallik.)

Mind (keresztet vetnek): Dícsértessék a Jézus Krisztus. Legyen áldott az Isten szent neve.

Péter: Búcsúként, imaként énekeljük el az én legkedvesebb dalomat, melyre az édesanyám tanított:

Megcsendül a messze elhallatszó

Hívogató estéli harangszó stb.

VÉGE.